

El passat dels joiers Masriera en el present

Autora: Núria Rovira Terradas
Curs: 2016-2017. Segon de batxillerat
Institut Narcís Oller
Tutor: Ramón Vilella Cuadrada

“Si ho pogués dir en paraules, no hi hauria cap raó per l’art”

-Edward Hopper

RESUM

El nom Masriera no només és un sinònim de joieria artística, sinó que també representa la joieria del modernisme Català, un món centrat en les tendències simbòliques de *l'Art Nouveau*. El nom Masriera és completament inseparable de la vida artística i cultural de Barcelona dels inicis del segle 20.

Avui en dia, les joies Masriera encara es produeixen per la firma Bagués- Masriera.

L'objectiu d'aquest treball d'investigació és comparar el passat i el present de Masriera. El resultat ha estat que, efectivament, el passat dels Masriera influeix molt en el present. Per poder fer aquest treball vaig visitar el taller i la botiga de Bagués-Masriera, vaig fer entrevistes i vaig poder observar el procés de producció dels esmalts.

En aquest treball hi ha la història dels Masriera, les transcripcions de les entrevistes i les explicacions de l'observació sobre el procés de producció dels esmalts, tot il·lustrat amb fotos que vaig fer jo mateixa.

ABSTRACT

The name Masriera is not only a synonym for artistic jewellery, but also much more: Catalan modernist jewellery, a world focused on the symbolic trends of *Art Nouveau*. The name Masriera is completely inseparable from the artistic and cultural life in Barcelona in the first years of the 20th century.

Nowadays, Masriera jewels are still being made by the firm Bagués- Masriera . The point of this research project is to compare the past and the present of Masriera. The result is that, indeed, the past of Masriera influences the present of Bagués-Masriera. To make this happen I visited the workshop and the shop of Bagués-Masriera to do interviews and to look directly at the production process of the enamels.

In this work, you will find the historical research, the transcriptions of the interviews and the explanations based on the observation of the production process of the enamels, all illustrated with pictures I took myself

Agraïments

En primer lloc voldria agrair molt especialment a tota la firma Bagués-Masriera per la predisposició i l'ajuda rebuda en la realització d'aquest treball.

Agrair especialment a la Cristina Riambau, amiga de la infància del meu pare i artesana dels tallers Masriera des de fa més de 8 anys, per facilitar i conduir la visita als tallers i botiga de la firma Masriera-Bagues de Barcelona.

També agrair a la Judit Nadal responsable del taller Masriera que amb la seva amabilitat i els correus compartits vàrem concretar i pactar les visites. Voldria agrair també a la Yolanda León, cap del taller, i a tot el seu equip d'artesanes per la seva atenció, paciència i professionalitat que varen mostrar en la meva visita al taller Masriera.

A la Anaïs Giralt, directora de la botiga Masriera-Bages, li agraeixo la seva atenció, interès, amabilitat i paciència per l'entrevista gravada que li vaig poder fer a la mateixa botiga.

Al meu tutor Ramón Vilella pels consells i orientacions rebudes en la realització d'aquest treball.

Als meus pares Pilar i Jaume i a la meva bessona Clara per donar-me suport i acompanyar-me en els meus viatges de recerca a Barcelona i pel seu interès en la feina realitzada.

ÍNDEX

- Introducció – pàg. 8
- 1. El passat dels Masriera. – pàg. 10
 - 1.1. La nissaga dels Masriera abans de Lluís Masriera i Rosés. – pàg. 10
 - 1.1.1. Primera generació: Josep Masriera i Vidal. – pàg. 10
 - 1.1.2. Segona generació: Els germans Masriera esdevenen els responsables de la firma. – pàg. 13
 - 1.2. Tercera generació: Lluís Masriera i Rosés. – pàg. 17
 - 1.2.1. Biografia. – pàg. 17
 - 1.2.1.1. Joventut i formació. – pàg. 17
 - 1.2.1.2. Etapa Modernista. – pàg. 18
 - 1.2.1.3. Els Masriera constitueixen societat amb els Carreras. – pàg. 19
 - 1.2.1.4. La firma Masriera passa a formar part de la firma Bagués. – pàg. 22
 - 1.2.1.4.1. Els Bagués. – pàg. 22
 - 1.2.1.4.2. Recuperació del fons Masriera. – pàg. 22
 - 1.2.2. Obra – pàg. 23
 - 1.2.2.1. Joieria – pàg. 23
 - 1.2.2.1.1. Primer contacte amb l'obra de Lluís Masriera: faig un relleu amb fang blanc. – pàg. 23
 - 1.2.2.1.2. Obra *Art Nouveau* o Modernista. – pàg. 24
 - 1.2.2.1.3. Obra *Art Déco*. – pàg. 31
 - 1.2.2.1.4. Col·laboracions amb altres artistes. – pàg. 31
 - 1.2.2.2. Altres vessants creatius de Lluís Masriera. – pàg. 33
 - 1.2.2.2.1. Pintura. – pàg. 33
 - 1.2.2.2.2. Teatre. – pàg. 35
 - 1.3. Arbre genealògic i línia del temps. – pàg. 36
- 2. El present de la Firma Bagués-Masriera. – pàg. 38
 - 2.1. Visita al taller d'esmalts Bagués-Masriera. – pàg. 39
 - 2.1.1. Funcionament i història. – pàg. 39
 - 2.1.2. Procés d'esmalteria. – pàg. 42
 - 2.2. Visita a la botiga Bagués-Masriera. – pàg. 52
- Conclusió. – pàg. 60
- Bibliografia – pàg. 61

Introducció

l'hora d'escollir el tema del meu treball de recerca, volia que fos sobre dues de les meves grans passions: **l'art artesanal i la història de l'art**. La meva curiositat per l'art artesanal es despertà gràcies a **Teresa Ulldemolins Aguadé**, professora d'una acadèmia de dibuix en la qual curso. A part d'impartir classes de dibuix, la Teresa es dedica professionalment a una tècnica de la joieria: **l'esmalt**. A grans trets, aquesta tècnica consisteix en la fusió de pols vítria sobre metall, dotant la joia de transparències i cromatisme. Veure les obres de Teresa Ulldemolins em provocà interès per aquest art mil·lenari tan poc conegut. Aquest fet s'uní amb una sorprenent casualitat: **Cristina Rimbau**, i amiga d'infància del meu pare, és artesana del taller d'esmalts més antic i amb més història de tot Europa: **el taller de la firma Bagués-Masriera**. Al parlar amb la Cristina i informar-me sobre els fascinants 200 anys d'història de la marca de joieria Bagués-Masriera, decideixo que seria el tema del meu treball de recerca.

Els Masriera són una nissaga de joiers barcelonina. **Lluís Masriera**, que formava part de la tercera generació de la família, va marcar el punt àlgid de la marca i es va convertir en **el gran joier del modernisme català**. La seva obra va ser tan important que la firma **Bagués**, una altra nissaga de joiers, va **recuperar el fons històric dels Masriera** i actualment produeix joies recreant els dissenys modernistes de Lluís Masriera. Com ja he esmentat, aquestes peces tenen un tret molt característic que és l'ús de l'esmalt.

Com que la firma Bagués-Masriera és la més antiga d'Europa que encara es manté en plena activitat, **l'objectiu del meu treball és definir com el passat dels Masriera es troba en el present de la firma**. Em centraré en la figura de **Lluís Masriera** i en la tècnica de **l'esmalt**.

Més concretament, l'objectiu d'aquest treball consisteix en:

- Informar i documentar el **passat dels Masriera**:
 - o Explicar la història de les **dues primeres generacions** dels Masriera
 - o Explicar la història de la tercera generació dels Masriera, es a dir, **Lluís Masriera i Rosés**.
 - o Definir les característiques de **l'obra** de Lluís Masriera.
- Explicar el **present de la firma Bagués-Masriera**:
 - o Explicar l'èxit de les joies de Lluís Masriera en el mercat actual.
 - o Definir el procés de producció de les joies Masriera, concretament la tècnica d'esmalt.

Assoliré aquests objectius mitjançant els següents recursos:

- **2 vistes a Barcelona:**
 - La primera consistirà a anar al **MNAC**, a l'**hotel Bagués** i al **temple Bailèn**. L'objectiu és veure, fotografiar i obtenir informació sobre les **obres originals** dels Masriera que es troben al MNAC i en una petita sala d'exposicions d'un hotel que és propietat de la firma Bagués. També aprofitaré el viatge per fotografiar la façana del que havia estat el temple-estudi de la família Masriera.
 - El segon viatge de recerca a Barcelona consistirà en la **visita al taller i la botiga Bagués-Masriera**. Al taller coneixeré el **procés de fabricació** de les joies Masriera, concretament la tècnica de l'esmalt. Visitar la botiga em permetrà veure en directe les peces creades per Bagués-Masriera i **entrevistar** a Anaïs Giralt Figueras, directora de la botiga i erudita de la història dels Masriera.
- Realitzar una **còpia en fang blanc** d'una de les joies de Lluís Masriera per familiaritzar-me amb el seu estil.
- Per documentar la part històrica del treball, també utilitzaré els pocs **llibres que existeixen sobre els Masriera** i alguns altres llibres sobre l'esmalt i la joieria. Un d'aquests llibres està en anglès i un altre en francès. He utilitzat poca informació d'internet perquè era pràcticament inexistent. Totes aquestes fonts d'informació són esmentades en l'apartat de bibliografia.

En aquest treball de recerca parlo de conceptes força concrets i tècnics. Per això, abans de començar a llegir la resta del treball recomano mirar **l'Annex A**, que consisteix en un breu glossari per contextualitzar el lector en el món de la joieria del segle XIX i XX.

1. El passat dels Masriera

1.1. La nissaga dels Masriera abans de Lluís Masriera

1.1.1. Primera generació: Josep Masriera i Vidal

Josep Masriera Vidal (1810 – 1875) (Fig. 1) fou el **fundador** de la saga d'orfebres. Fill de Joan Masriera Botey i de Francesca Vidal Trias, nascut el 1810 a Sant Andreu de Llavaneres. Inicia la formació com a joier a Barcelona l'any 1825. Estudia sis anys per esdevenir mestre joier i obté el títol passant una prova anomenada la “**passantia**”. Consistia en la realització d'una joia, en el seu cas unes arracades (Fig. 2).

Retrat a l'oli de Josep Masriera i Vidal, obra del pintor J. Franch, c. 1860
Fig. 1

Arracades d'or, plata i maragdes, realitzades com a examen de passantia per Josep Masriera i Vidal el 1838.
Fig. 2

El 1840 s'instal·la al **carrer de l'Argenteria** on obre un establiment de joieria. El seu germà petit, Salvador Masriera Vidal, decideix dedicar-se també a la joieria i treballa al negoci de Josep. L'època de la “passantia” de Josep Masriera és durant el **Romanticisme**. Hi ha canvis en la joieria i es posa de moda la malenconia i amor com a temàtica, esmalt negre o en grisalla, simbolisme, les ondulacions i la complexitat de les obres.

Als inicis de la seva carrera com a joier, Josep Masriera es casà amb **Eulalia Manovens i Roldós** amb qui té tres fills i dues filles. Els seus fills **Josep i Francesc** ajudaran al negoci familiar i es convertiran en importants artistes de l'època. El tercer fill, **Frederic**, té un paper important com a promotor de les empreses “Indústries Artístiques de Francesc Vidal i Cia” i “Foneria Masriera i Campins”.

El taller de Josep Masriera i Vidal es desenvolupà ben aviat i tingué un reconegut prestigi.

Josep Masriera i Manovens (1841 – 1912) (Fig. 3), el fill gran, comença l'**aprenentatge com a joier** amb tan sols tretze anys fent gravats. El seu mestre fou el Suís Combert i més tard ingressà a la Llotja (Escola de Belles Arts). També fa alguns viatges a París amb el seu germà Francesc i amb el seu pare on aprenen diferents tècniques de joieria.

D'altra banda, **Francesc Masriera (1842 – 1902)** estudià a Ginebra on aprèn la tècnica de l'**esmalt**¹ que consisteix en la fusió de pasta vítria sobre metall. **Introdueix aquesta tècnica a Barcelona**, on esdevé una gran novetat i realitza retrats esmaltats d'una perfecció mai coneguda fins al moment a Barcelona. Tot i això el Francesc deixà de treballar al taller de joieria per passar al camp de la **pintura**.

Frederic Masriera (1846 – 1932), el més jove, estudià a l'escola de la Llotja de Barcelona. El seu interès artístic es decantà cap a l'**escultura**. L'any 1870 és el **director d'administració** del negoci familiar i col·labora en el disseny de joies.

L'any 1860, se celebra a Barcelona ***La Exposición Industrial y Artística de Productos del Principado de Cataluña***. Josep Masriera i Vidal hi exposa obres de **joieria i d'orfebreria**, les quals destaquen damunt de les altres peces exposades. També hi participa la **firma Rosés i Masriera**, especialitzada en la fabricació de claus petits, que es fundà per quatre socis: Francesc Laribal, Josep Rosés, Pau Tolrà i Josep Masriera.

Els tres germans juntament amb uns amics creen una revista setmanal que es titula “**El Recuerdo**”. És un entreteniment pels artistes i dura entre 1862 i 1872.

El novembre de 1865 es constitueix la societat ***José Masriera e hijo***, Josep Masriera incorpora el seu fill Josep. Dos anys després, tornen a París per aprendre tècniques de joieria i visitar l'Exposició Universal.

Com a joiers, participen en diferents exposicions com ***La Exposición Aragonesa o la Exposición General Catalana***. En aquesta última Josep Masriera i Manovens formà part

Retrat a l'oli de Josep Masriera i Manovens adolescent, obra del seu mestre, Josep Serra Porson. c. 1854
Fig. 3

¹ Veure definició de l'esmalt a l'annex A.

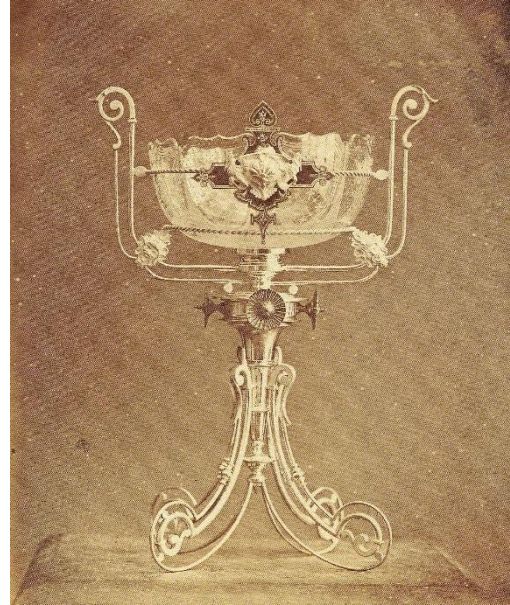
de la comissió organitzadora i els **Masriera** guanyen dos premis gràcies a l'ús de la tècnica de l'esmalt.

Es trasllada la seu *José Masriera e hijos* al **carrer Ferran VII**, una de les vies comercials més importants de la ciutat. El nou establiment és una obra construïda amb la col·laboració de nombrosos artistes i se inaugura el 18 de desembre de 1872.

Els tres germans pràcticament ja dirigien per complet el negoci i ajuden amb el disseny de les peces (Fig. 4). Aquell mateix any va néixer el tercer fill de Josep Masriera i Clotilde Rosés i Ricard: **Lluís Masriera**.

L'any 1874 els Masriera participen en *la Exposición Regional de provincias del Este* on obtenen gran **reconeixement i èxit**. Artísticament parlant, regna un gust eclèctic i historicista que recrea estils del passat com el gòtic, el grec o estils orientalistes. (Fig. 5)

El 30 de març de 1875 **mor Josep Masriera i Vidal** (el pare), a causa d'una pulmonia. Aleshores la firma passa a denominar-se *Viuda de Masriera e Hijos*. En el testament de Josep Masriera i Vidal reparteix els béns entre els fills.

Peca ornamental realitzada als tallers Masriera en els primers anys setanta.
Fig. 5

Dibuixos de peces realitzades per Josep Masriera i Manovens en els darrers anys setanta.
Fig. 4

1.1.2. La Segona generació dels Masriera: els germans Masriera esdevenen els responsables de la firma

Retrats al carbó de Josep, Frederic i Francesc Masriera, obra del pintor Ramón Casas. c. 1897. Els Masriera eren un punt de referència de la societat de l'art barcelonina.

Fig. 6

Després de la mort del fundador, els germans Masriera (Fig. 6) segueixen endavant amb el negoci.

Josep i Francesc exposen pintures a *La Exposición Nacional de Bellas Artes* (1878) on obtenen crítiques favorables. Des d'aleshores **Francesc es dedica, cada cop més, a la pintura i esdevé un **important pintor en la societat burgesa barcelonina** (Fig 7)**

Els Masriera com a orfebres participen a diferents exposicions i **el seu prestigi creix en la societat Barcelonina.**

La Barcelona dels Anys 1880 s'enriqueix i la botiga del carrer Ferran 35 està en ple rendiment i té clientela de gran renom.

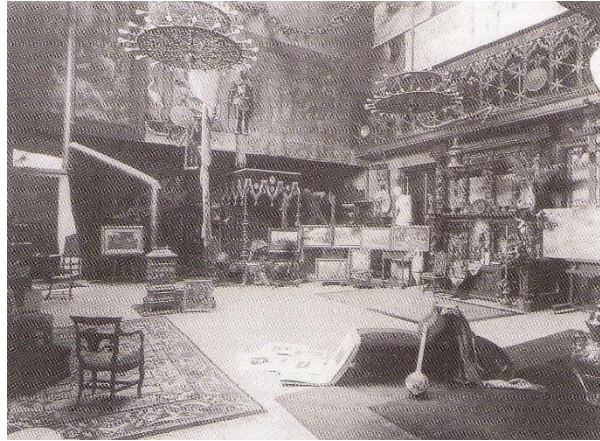
Hivern de 1882. Any 1882. Obra de Francesc Masriera i Manovens

Vaig fer aquesta fotografia durant la visita al MNAC.

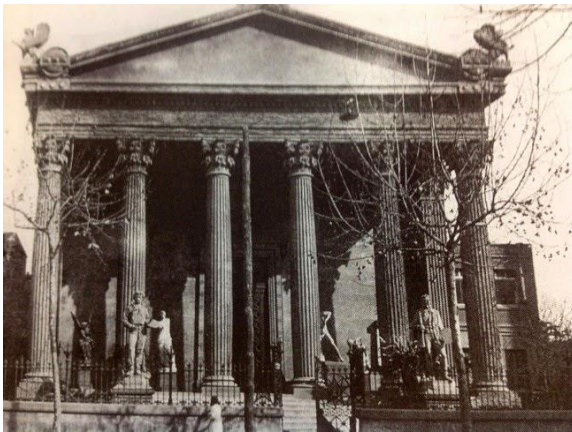
Fig. 7

Els Masriera en aquesta etapa treballen també per **encàrrec**, els quals arriben de tot l'estat i **d'arreu del món**. La clientela té molta confiança en els joiers Masriera.

Els germans Masriera fan construir un estudi comú de grans dimensions: **El temple Bailèn (Fig. 8 i 9)**. L'arquitecta Josep Vilaseca és l'escollit per dur a terme aquest projecte. Dissenya un edifici a la manera d'un **temple romà** i es construeix al carrer Bailèn. S'inaugura el 28 d'abril de 1884 i l'interior està decorat en un **estil eclèctic (Fig. 10)**, és a dir decoracions de cultures orientals i antigues. Es valorà com **l'estudi de pintura dels Masriera**, però no era un taller d'orfebreria.

Interior del temple dels germans Masriera on s'aprecien les seves col·leccions artístiques.
Fig. 10

Exterior del temple Bailèn l'any 1884. Obra de l'arquitecte Josep Vilaseca.
Fig. 8

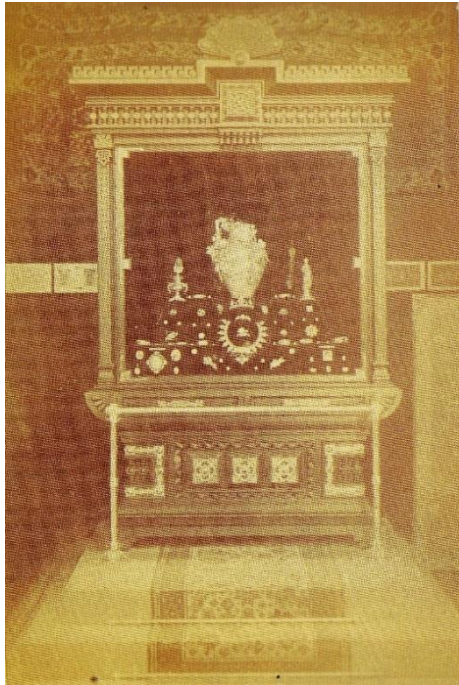
Exterior del temple Bailèn en l'any 2016. Actualment és propietat d'una comunitat religiosa. Fotografia feta en una de les meves visites de recerca a Barcelona.
Fig. 9

Eulàlia Manovens, vídua de Josep Masriera i Vidal, morí el 12 de desembre de 1886. L'empresa passà a denominar-se **Masriera Hermanos**.

Frederic abandona la societat Masriera Hermanos el 1885 i l'empresa queda en mans de Josep i Francesc.

Masriera Hermanos és cada cop una empresa més capdavantera en el món de l'argenteria. Participen a Barcelona en **L'Exposició Universal del 1888** en la secció dedicada a *Arte industrial, joyería y bisutería*. Els Masriera guanyen una **medalla d'or** i reben el **"Premi únic"** a la millor presentació de les obres.

Les peces estan disposades en una gran vitrina de fusta amb un caire **mecanicista**² i aplicacions de metall (Fig. 11). La disposició de les obres està presidida per un **gran gerro (Fig.11)** amb figures de plata, or i detalls esmaltats. L'envolta altres peces de joieria esmaltada i amb pedres precioses.

Vitrina d'estil mecanicista. c. 1888. Gerro dissenyat per Francesc Masriera amb representacions de genis, una figura femenina i flors esmaltades. C. 1888

Fig. 11

La firma *Masriera Hermanos* guanya més **fama** i la premsa en fa gran ressò.

El **1889, París és la seu de l'Exposició Universal** on són guardonats amb la **medalla de plata**. Els Masriera hi exposen diverses obres entre les quals destaca el gerro de plata que ja van exposar a Barcelona l'any 1888.

Realment el pes dels germans Masriera en la societat va ser tan gran que avui en dia és història l'escena recollida per Enric Galwey durant l'exposició de pintures d'Isidre Nonell a la Sala Parés, lloc on exposaven amb gran èxit els Masriera. Les agosarades gitanes expressionistes de Nonell contrastaven amb la pintura burgesa pròpia dels Masriera. Galwey va escriure: *“Quasi tota la penya es va riure d'aquella exposició. Només se sentien rialles d'artistes... Un senyor va entrar picant amb el seu bastó, i, després d'haver mirat els quadres, es va encarar a en Parés, vermell d'indignació, dient-li que mai més no posaria els peus en aquella sala mentre hi hagués aquelles porqueries, deshonra d'un establiment. I mentre se n'anava cridava desafortat: **Què diran els Masriera...?** Fins a*

² Doctrina segons la qual la realitat, o almenys la realitat natural, és concebuda com una màquina o un mecanisme o és explicada segons un model mecànic.

*mig carrer Petritxol, encara se'l sentia dir indignat: Què diran els Masriera...?" Els Masriera havien esdevingut **un símbol de la societat Barcelonina.***

Cap a finals del segle XIX, **Lluís Masriera** comença a involucrar-se en la direcció de l'empresa.

1.2. Tercera generació : Lluís Masriera

Lluís Masriera forma part de la **tercera generació** dels Masriera i és el personatge més important de la família. Ell i la seva obra, d'estil modernista, marquen **el punt més rellevant de la nissaga**. Per aquesta raó, dedico a aquest personatge un apartat sencer del treball, el qual he dividit en dos subapartats: La **biografia** i l'**obra**

1.2.1. Biografia

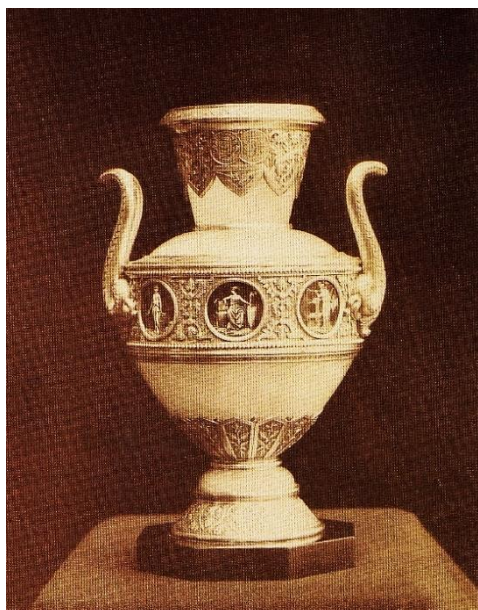
1.2.1.1. Joventut i formació

Lluís Masriera, fill de Josep Masriera i Manovens i de Clotilde Rosés i Ricard, neix el 17 de gener del 1872 a Barcelona.

El seu pare i tiets treballen en el camp de la **joieria** i ell s'hi afegeix amb només **15 anys** mentre es forma a l'Escola de Belles Arts. Lluís Masriera creix en la **burguesia barcelonina de final de segle**, la qual tenia **voluntat de modernitat**.

El taller dels Masriera hi **manca un especialista esmaltador**³, per aquesta raó Josep Masriera decideix que el seu fill ha de ser instruït en l'art de l'esmalt. Així doncs, Lluís Masriera és enviat al taller de **Frank-Edouard Lossier**⁴, un dels millors esmaltadors de **Ginebra**. El jove Masriera fa fins a tres estades a Ginebra on aprèn molt,⁵ tal com cita en les seves memòries "*Salí de Ginebra sabiendo todo lo que en aquella época se consideraba el total de la ciencia de esmaltador*". Per completar la seva formació Lluís Masriera viatja a les principals ciutats de la joieria: Londres, Llemotges i París. Gràcies a aquests viatges Masriera **descobreix les noves tendències Art Nouveau** que començaven a popularitzar-se per Europa.

Tan bon punt els seus coneixements són suficients Lluís Masriera comença a **treballar al taller del seu pare** principalment en la tècnica de l'esmalt. Una de les seves obres primerenques que cal destacar són **els 6 medallons esmaltats que formaven part d'un gerro de plata** (Fig 12). Aquesta peça és obsequiada al president de l'Exposició Universal de París del 1889.

Gerro de plata amb 6 medallons esmaltats. Obra primerenca de Lluís Masriera
Fig 12

³ Ja que Francesc Masriera, que havia estat el mestre esmaltador de la joieria, havia passat a dedicar-se completament al camp de la pintura.

⁴ Els Masriera eren a més clients de Lossier, tal com ho proven gran nombre de factures.

⁵ S'especialitza en fer retrats amb esmalt pintat, una tècnica que té molt d'èxit a Barcelona.

1.2.1.2. Etapa Modernista

Lluís Masriera coincideix amb el **moviment modernista a Barcelona**. Aquest desig de modernitat comença a manifestar-se arran de l'Exposició de 1888 i és el nom que és dona a l'estil *Art Nouveau* a Catalunya. Juntament amb el seu germà Josep, Lluís Masriera **comença a dirigir l'empresa cap al tombant de segle XIX**.

El 1897 Lluís Masriera es casa amb **Maria de les Neus Campins Vila (Fig 13)**, amb qui té sis fills: Ignasi (que mor quan és un nadó), Maria de la Salut, Joan, Pilar, Maria Isabel i Ignasi.

Retrat de Lluís Masriera i la seva mullar, en esmalt, una de les especialitats més singulars dels tallers.

Fig 13

En aquesta nova etapa de la biografia de Lluís Masriera hi ha una data clau, gairebé llegendària: **el 21 de desembre de 1901**: A partir del 1900 es produeix un canvi radical en la seva obra, arran del contacte directe amb les creacions de joieria d'estil *Art Nouveau* de **Lalique (Fig. 14)**⁶. Masriera quedà meravellat per l'obra de Lalique durant **l'Exposició Universal del 1900 a París**, que representà el triomf de *l'Art Nouveau*. Entusiasmat pel que havia vist a la capital francesa, i en un moment de crisi econòmica de la firma, **va fondre tot l'estoc de la vella joieria Masriera del carrer Ferran per reconvertir-los, amb**

Libèl·lula. Obra d'estil Art Nouveau feta per René Lalique.

Fig. 14

dissenys originals seus, en peces del nou estil Art Nouveau. També aplica en moltes d'aquestes peces la tècnica *plique-à-jour*, característica de la joieria *Art Nouveau* i de Lalique. Masriera amb criteri comercial, escull **la diada Sant Tomàs** per presentar al públic barceloní la seva obra. Així doncs, **el 21 de desembre de 1901, exposa a**

⁶ René Lalique (Ay, Marne, 6 d'abril de 1860 – París, 1 de maig de 1945) fou un orfebre i vidrier francès. Fou un dels grans renovadors de l'orfebreria i la joieria de les acaballes del segle XIX, i un dels principals responsables de la introducció de *l'Art Nouveau* en aquest art. Or i esmalts foren els seus materials principals, als que donava formes sinuoses femenines, vegetals o d'animals fantàstics.

l'aparador de la botiga del carrer Ferran les noves peces d'estil modernistes (Fig. 15). L'èxit és **espectacular** i marca un abans i un després en l'obra i biografia de Lluís Masriera.

A partir d'aquell moment, Lluís Masriera es converteix en **el gran joier del Modernisme català** i la seva obra va col·locar la joieria barcelonina a l'alçada de la joieria europea.

Tot i que Masriera va canviar el seu estoc en veure les creacions Lalique, des de 1890 ja trobem en el seu *Llibre de taller* dissenys de joies d'estil modernista i temàtiques simbolistes.

EL 1902, es modifica la societat *Masriera Hermanos* a causa de la mort de l'oncle de Lluís Masriera, Francesc Masriera. A partir d'aquest moment els socis de la societat són Lluís i Josep. A causa de l'esmentat canvi **es traslladen els tallers d'argenteria i orfebreria al temple Bailèn**, el qual es converteix en un dels tallers més modern i un dels més ben organitzats dins del camp de la joieria i l'orfebreria⁷.

Penjoll amb figura femenina de Lluís Masriera inspirada en l'obra de Lalique. Ús del *plique-à-jour*. Creada cap a l'any 1901.
Fig. 15

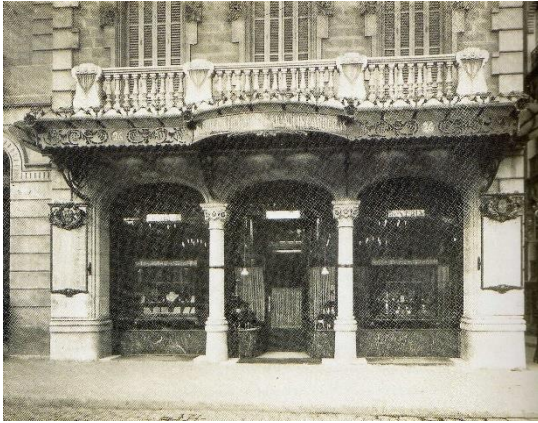
1.2.1.3. Els Masriera constitueixen societat amb els Carreras

La firma Masriera pren una **nova orientació** a partir de l'any 1913, quan Lluís Masriera pronuncià el seu discurs intítulat "**La caïda del modernisme**". El Modernisme ja era un moviment caducat i a Catalunya ja estava actiu el Noucentisme. Des d'aquell moment els dissenys de Lluís Masriera comencen a ser d'**estil grec**, terme que ell mateix utilitza per referir-se a l'estil **Art Déco**. De totes maneres, es segueixen produint peces modernistes.

El 1915 es constitueix la societat ***Hermanos Masriera i Joaquín Carreras***, resultat de la fusió de la casa Masriera amb el virtuós joier Joaquim Carreras, que era la quarta generació d'una família de joiers.

La botiga del carrer Ferran es va traslladar al **número 26 del Passeig de Gràcia** (Fig. 16).

⁷ Vegeu pàgina 40 i 41 de la visita al taller Bagués-Masriera on hi ha explicat el taller del temple Bailèn.

Exterior i interior del nou establiment de la societat *Masriera Hermanos y Joaquín Carreras* decorada per Lluís Masriera
Fig16 i 17

Se segueix la producció de joies modernistes però a la vegada s'encaminarà cap a un altre estil. Masriera seguirà les modes Europees i desenvoluparà un estil proper a l'*Art Déco*.⁸

Paral·lelament al seu camí com a joier, Lluís Masriera participa activament al camp del teatre⁹. Per aquesta raó crea una companyia teatral anomenada la “**Companyia Belluguet**” l'any 1921

Tornant al camp de la joieria, la firma *Hermanos Masriera i Joaquín Carreras* es presentà a París a l'**exposició d'Arts Decoratives i Industrials Modernes de l'any 1925**, que era d'estil *Art Déco*. Lluís Masriera a més s'encarregà de la decoració i el muntatge del **Grand Palais** (Fig. 18), on van exposar els artistes de Catalunya. **La participació catalana va ser autònoma** en respecte la resta de l'estat espanyol.

Grand Palais decorat per Lluís Masriera
Fig. 18

Masriera i Carreras va ser guardonat amb un **diploma commemoratiu** (Fig. 19). A més, Lluís Masriera guanyà un **Gran Premi pels seus treballs amb la Companyia Belluguet**. Masriera i Carreras també participà en l'**exposició Internacional de Barcelona el 1929** sense rebre cap premi.

⁸ Vegeu annex A i apartat de l'obra art déco de Lluís Masriera pàgina 31.

⁹ Vegeu apartat de obra teatral a la pàgina 35.

Diploma commemoratiu de l'exposició d'Arts Decoratives i Industrials Modernes de l'any 1925. Vaig fer aquesta fotografia a la sala d'exposicions de l'hotel Bagués.

Fig 19

Masriera i Carreres passa a ser una **societat anònima** l'any 1930. Les causes foren la mort, de Josep, l'any 1918, germà de Lluís i el fet que Ricard, també germà Lluís, abandonés la societat l'any 1927.

A causa d'aquests fets la qualitat dels dissenys de la firma va disminuir i altres línies de joieria van començar a dominar el mercat. **Els Masriera i Carreras començaven, doncs, a allunyar-se de la línia artística capdavantera.**

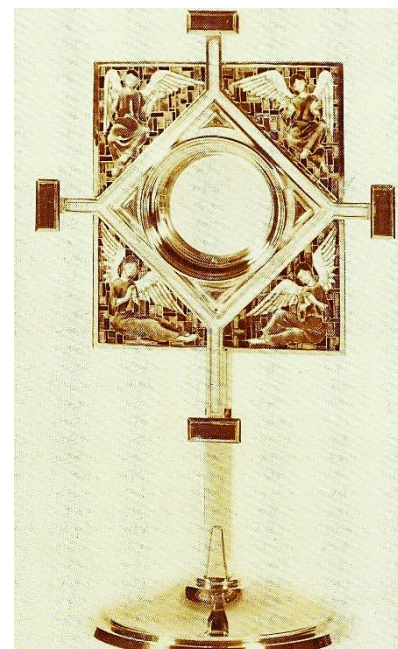
Lluís Masriera conreava la pintura i sobretot el teatre. **La joieria ja no li interessava com a mitjà d'expressió plàstica i deixà la realització d'encàrrecs a les mans de Joaquim Carreras i els més hàbils col·laboradors del seu taller.**

Respecte a el seu vessant cultural, participava en diverses activitats de societats artístiques. Arribà a ser **president de la Reial Acadèmia Catalana de Belles arts i membre de moltes altres entitats**. La seva opinió en aquest camp era altament considerada.

El fill de Lluís Masriera, **Joan Masriera**, treballa a la firma i dedica aquesta etapa final de la firma a **l'orfebreria religiosa tradicional**(Fig 20).

Lluís Masriera **vengué el temple Bailèn** a una comunitat religiosa, avui en dia encara n'és la propietària.

Cap al final de la seva vida, **la seva dedicació a la joieria era pràcticament inexistent**. L'any 1954 publica *Mis Memorias*. **Lluís Masriera a va estar actiu en el món de l'art i la cultura fins la seva mort, l'any 1955.**

Custòdia d'or i esmalt de Joan Masriera i Campins, fill de Lluís Masriera i Rosés, i produïda per Masriera i Carreras.

Fig 20

La firma Masriera va anar sobrevivint allunyada de la línia capdavantera de la joieria barcelonina fins que uns anys després **la firma Bagués li atorga un nou impuls.**

2.2.1.4. La firma Masriera passa a formar part de la firma Bagués

1.2.1.4.1. Els Bagués

L'any 1926 els germans **Narcís i Amadeu Bagués**, després d'haver treballat en una joieria, en funden una de pròpia al Carrer Sant Pau de Barcelona. Van fer bona clientela i posteriorment obriren un segon establiment a la Rambla de les Flors. L'any 1950 s'instal·len als **baixos de la Casa Amatller al Passeig de Gràcia.**

Família Bagués Cerqueda l'any 1920.
Fig 21

La casa Amatller es un dels edificis modernistes més singulars de Barcelona, obra del arquitecte Josep Puig i Cadafalch. La casa Bagués comptava amb **3 establiments més** a Barcelona i consolida el seu nom.

1.2.1.4.2. La recuperació del fons Masriera

L'any 1969 Narcís i Amadeu Bagués adquireixen el **50% de les accions de la firma Masriera-Carreras** i l'any 1985 la família Bagués **n'adquireix la totalitat** i això permet la **recuperació del fons Masriera** que durant molts anys havia estat oblidat.

Les famílies Masriera i Carreres havien desaparegut del món de la joieria i els Bagués recuperen el seu fons de motlles, encunys, dibuixos i tota la documentació insòlitàment conservada la qual és encara utilitzat avui en dia.

Actualment els responsables del negoci són **Joan, Jordi i Oriol Oliveras i Bagués** els quals han donat gran **difusió al fons Masriera**. Realitzant peces a partir dels **motlles i dissenys originals**, cedint-les a exposicions arreu del món i facilitant l'accés als estudiosos.

1.2.2. Obra

Com ja he esmentat, Lluís Masriera és el gran joier del modernisme català i la seva obra ha estat reconeguda a escala internacional. Tanmateix, fou un personatge que va ampliar el seu neguit artístic en altres camps com la pintura, el teatre, el disseny de mobles i d'interiors, l'escriptura... També era col·leccionista i gestor cultural. Per aquests fets, no seria agosarat comparar a Lluís Masriera amb l'ideal **d'home polifacètic** del renaixement (per la qual cosa podríem dir que va ser “el Leonardo Da Vinci” de l'època modernista a Catalunya).

Dit això, he dividit l'obra de Lluís Masriera en dos parts: una sobre l'obra com a joier i l'altra sobre la seva obra en la pintura i en el teatre. També hi he inclòs dins de l'apartat de joieria una activitat pràctica que vaig fer a mitjans del curs passat per familiaritzar-me amb l'obra de Lluís Masriera: un còpia d'una joia de Lluís Masriera en un relleu de fang blanc.

1.2.2.1. Joieria

Lluís Masriera és el veritable artista de la joia. És a dir, el primer artista del país que va utilitzar **la joia com a mètode d'expressió plàstica** per damunt de tot, al marge de la seva funcionalitat social. Inicia el que es denomina **joia-art**.

La seva obra més important fou la d'estil modernista o **Art Nouveau**, però cal recordar que s'adaptà als corrents **Art Déco** a partir dels anys 20.

També hi he inclòs dins d'aquest apartat una activitat pràctica que vaig fer a mitjans del curs passat per familiaritzar-me amb l'obra de Lluís Masriera: un còpia d'una joia de Lluís Masriera en un **relleu de fang blanc**.

1.2.2.1.1. Primer contacte amb la joieria de Lluís Masriera: faig un relleu amb fang blanc

Després d'escollir el tema del meu treball de recerca, vaig fer un copia en fang blanc d'una de les joies de Lluís Masriera per **familiaritzar-me amb l'obra** de l'autor. L'escultura consisteix en un relleu de 30 cm de llarg, 12 cm d'ample i 3,5 cm de gruix i és la còpia d'una de les icòniques nimfes de Lluís Masriera (Fig. 22 i 23) L'escultura no és a escala, ja que la peça original és una joia i és molt petita.

Vaig decidir fer aquesta part pràctica perquè copiar una obra d'art ajuda a veure les coses més detalladament, permet descobrir elements que no havies vist abans i t'apropa més als secrets de l'artista.

Així doncs, gràcies a aquest exercici vaig tenir una idea inicial del detallisme, elegància, delicadesa, simbolisme i feminitat de les joies de Lluís Masriera.

Nimfa de Lluís Masriera.
Fig 22

Copia de la nimfa de Masriera. El material utilitzat és fang blanc.
Fig 23

1.2.2.1.2. Obra Art Nouveau o modernista

Durant el Modernisme català, la joieria seguí les **tendències simbolistes de l'Art Nouveau**¹⁰ que s'aplicaven arreu d'Europa. Per tant, la joieria modernista i la joieria *Art Nouveau* són termes pràcticament sinònims.

Sense dubte, l'etapa modernista de Lluís Masriera fou **el moment àlgid de la seva obra**. El gran èxit de les joies de Lluís Masriera, més enllà de la seva iconografia simbolista tan seductora, es troba en el **disseny acuradíssim i l'alta execució tècnica**, tant en el domini del metall com en la realització dels esmalts, un dels seus elements més característics.

Tècniques: Plique-à-jour

En tota l'obra de Masriera hi trobem l'ús de l'**esmalt**¹¹. Durant l'època modernista, Lluís Masriera conreà el tipus d'esmalt més característic de la joieria *Art Nouveau* francès: l'**esmalt plique-à-jour**¹².

¹⁰ Vegeu definició d'Art Nouveau a annex A.

¹¹ Vegeu concepte definit a l'annex A.

¹² Vegeu procés de la tècnica plique-à-jour a l'apartat de la visita al taller pàgina 43.

Aquesta tècnica consistia en l'aplicació de l'esmalt en **petites cel·les** o alvèols, però sense comptar amb cap base que faci de suport, de tal forma que la llum pot passar a través de l'esmalt transparent o translúcid. **El resultat recorda a un vitrall en miniatura** (Fig 24), de fet també és conegut com a esmalt vitrall i *plique-à-jour* vol dir “deixar passar la llum”.

Tècnica *plique-à-jour* que té aspecte de vitrall en miniatura. Obra de Lluís Masriera. Vaig fotografiar la joia a la sala d'exposicions de l'hotel Bagués.
Fig. 24

Masriera aprengué aquesta tècnica veient-la en obres d'altres artistes, en concret en l'obra de **Lalique que era el màxim conreador de l'esmalt *plique-à-jour*** en el camp de l'orfebreria *Art Nouveau*. Es diu que Lluís Masriera va tancar-se al taller amb un deixeble seu i, després de **tres mesos de fer proves, va trobar el secret de l'esmalt *plique-à-jour***.

Gràcies a aquesta tècnica les seves joies tenien la lluminositat i delicadesa típiques de *l'Art Nouveau* i les **distingien de la producció de tots els altres joiers de Barcelona**.

Una altra tècnica destacable és la del **vestall**, la qual consisteix en l'aplicació d'esmalt transparent **damunt d'un relleu** o cisellat. El resultat és un relleu que es veu a través de l'esmalt (Fig. 25).

Nimfa de Lluís Masriera. Es pot apreciar la tècnica del vestall en les fulles: a través de l'esmalt transparent verd es veuen els pètals. Vaig fotografiar la joia a la sala d'exposicions de l'hotel Bagués.
Fig. 25

Materials

Els materials que s'utilitzaven atorgaven la **transparència i el cromatisme** típics de les peces modernistes.

Com ja he explicat, la tècnica més característica de la joieria *Art Nouveau* l'esmalt, concretament el *Plique-à-jour*. L'ús de l'**or** també és molt característic en les peces de Masriera, ja que combinava molt bé amb el cromatisme de l'esmalt. També cal destacar la **pedreria** utilitzada, des dels clàssics **diamants i robin** (Fig. 27) fins a pedres menys comunes com els **òpals**¹³ (Fig. 28), les **àgates**¹⁴, l'**ònix**¹⁵ i sobretot les **perles**. Aquestes últimes les trobem penjant de la majoria de les representacions femenines (Fig. 29). La

¹³ Pedra semitransparent de colors irisats.

¹⁴ L'àgata és una gemma, que presenten bandes de diversos colors poc contrastats.

¹⁵ Varietat d'àgata de color negre i amb un aspecte nacrat.

firma Masriera també utilitzà materials més únics com l'ivori¹⁶ (Fig 30) i el carei¹⁷ (Fig 31).

Tot i que Lluís Masriera emparà tots aquests materials en els seus dissenys per expressar-se plàsticament, sempre **intentà mantenir funcionalitat de les joies**.

Fermall de Lluís Masriera amb aplicacions de robins i diamants
Fig. 27

Fermall de Lluís Masriera amb pedra d'òpal.
Fotografiat a la sala d'exposicions de l'hotel Bagués.
Fig. 28

Penjoll de Lluís Masriera amb perla penjant.
Fotografia feta al MNAC
Fig. 29

El carei era utilitzat en les peinetes i pintes.
Fig. 31

Penjoll de Lluís Masriera. La figura de la noia està feta amb ivori, que era treballat per Bernadàs.
Fotografia feta al MNAC
Fig. 30

¹⁶ L'ivori és el terme emprat per a designar la part de la dentina coberta d'esmail de les dents i els ullals dels animals, quan aquest material és usat per a manufacturar objectes, principalment artístics.

¹⁷ Material de la closca de carei del qual es fan caps, pintes i altres objectes.

Temàtica i peces

Formalment aquestes peces de Masriera representaven temes simbolistes com la sinuositat de la **natura** (flors, fulles, ocells, insectes,...) i la **sensualitat femenina** (fades i nimfes). Aquestes temàtiques van complaure els **gustos de la burgesia del moment**.

Les obres més conegudes de Masriera són les que representen la figura femenina: noies amb perles a les mans (Fig. 32) bust femení (Fig. 33), noies en ambients vegetals o marins (Fig. 34)... sempre dotades de lluminositat gràcies a l'ús de l'esmalt. A diferència d'alguns joiers europeus contemporanis seus, mai representà la figura femenina nua.

Anell de noia amb una perla. Obra de Lluís Masriera. Fotografia feta a l'hotel Bagués.
Fig. 32

Fermall de bust femení. Obra de Lluís Masriera. Fotografia feta a l'hotel Bagués.
Fig. 33

Penjoll de noia en ambient vegetal. Obra de Lluís Masriera. Fotografia feta al MNAC.
Fig. 34

La dona insecte i la dona flor són la temàtica més icònica de Lluís Masriera (Fig. 35), ja que fusiona la natura i la feminitat per mitjà de dones associades o bé amb una flor o amb un insecte.

Tot i que la majoria de temes tractats per Masriera coincideixen amb les temàtiques de les obres dels altres joiers europeus, hi ha una temàtica molt característica de Masriera. **Es tracta d'un bust femení amb una vestimenta Renaixentista** (Fig. 36). És un tema únicament tractat per Lluís Masriera.

Dona insecte. Obra de Lluís Masriera.
Fig. 35

Penjoll i disseny de bust renaixentista. Obra de Lluís Masriera.
Fig. 36

El passat dels joiers Masriera en el present

També feia joies de temàtica religiosa (Fig. 37, 38 i 39). Normalment eren medalles que representaven Mare de Déus, Sants, el Nen Jesús...

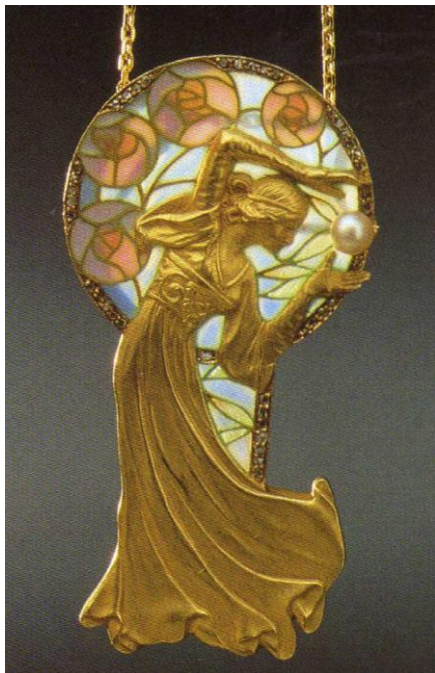
Medalles de temàtica religiosa.
Fig. 37, 38 i 39

Totes aquestes delicades temàtiques son dissenyades en gran varietat de peces: **fermall, penjolls, braçalets, collarets, agulles de pit, pintetes, arracades, diademes, ventalls....** Les peces masculines, com els bastons, botons o agulles de corbata, es produïen en menys quantitat (Fig. 40).

Peça masculina: sivella de cinturó. Obra de Lluís Masriera.
Fig. 40

Masriera feia una **producció seriada utilitzant motlles**, però aplicava tot tipus de variants de disseny, material i tècnica, cosa que permetia no haver de fer mai dues peces iguals. (Fig 41)

Penjoll amb figura “Pesca de la perla”. S'utilitza el mateix motlle (Baix, dreta) però cada joia és única. Obra de Lluís Masriera.
Fig. 41

Orfebreria religiosa i commemorativa

Una altra part de la seva producció és l'orfebreria religiosa o commemorativa.

Els objectes de caràcter **commemoratiu i civil** normalment es produïen amb col·laboració d'algun escultor. Aquests objectes eren **coberteries, canelobres, copes, objectes decoratius...**(Fig. 42)

Tetera, obra de coberteria. Any 1910. Obra de Lluís Masriera. Fotografia feta a l'hotel Bagués.
Fig. 42

Pel que fa a els objectes d'**orfebreria litúrgica**, es tractaven de **custòdies, calzes i bàculs**. Un exemple és la custòdia de Montserrat encarregada per un devot anònim (Fig. 43).

Com ja he esmentat en l'apartat de la biografia, l'etapa Modernista de Lluís Masriera **acaba el 1913** quan va fer la seva declaració de principis intitulada ***La caída del Modernismo***. Els llibres de taller de Masriera mostren que **la producció de joieria Art Nouveau s'allargarà més enllà d'aquesta data**.

Obra de taller a partir del projecte de Lluís Masriera. És de plata daurada amb perles, diamants, ivori i esmalt pliqué-à-jour
Fig. 43

1.2.2.1.3. Obra Art Déco

No hem d'oblidar una part molt interessant de la firma Masriera: Ells són els **introdactors de l'Art Decó** a Barcelona. Començaren a treballar l'*Art Decó*, és a dir, donant a aquestes joies modernistes un punt més carregat de línies geomètriques, a partir dels anys vint. Això es justifica pel **canvi de moviment artístic** per tot Europa. Es **va passar de l'Art Nouveau a l'Art Déco**.

Com ja he explicat més amunt, aquest moviment va tenir el seu moment àlgid amb l'**Exposició Internacional d'Arts Decoratives i Indústries Modernes** de París, arran del nom de l'exposició el moviment es denominà *Art Déco*. La firma **Masriera i Carreras** hi van exposar (Fig. 44). En línies generals totes les obres tendien a les formes **geomètriques** més senzilles. El metall fonamental continuava sent l'or, però ara s'hi afegia el **platí** combinat amb els diamants i altres materials típics de l'*Art Déco* com l'**ònix**¹⁸ (Fig. 46) i l'**ivori**¹⁹ (Fig. 45). Els temes eren dracs, elefants, galls, lloros, papallones, braçalets que reproduïen puntes i blondes. Els **motius exòtics**, és a dir orientals o africans, tan característics d'aquells anys arreu d'Europa hi eren també presents.

Les peces estaven instal·lades en dues vitrines que combinaven peces d'orfebreria amb joies i una vitrina central més petita, on hi havia un joc de cafè
Fig. 44

Peça art déco amb relleu d'ivori al centre. Fotografia feta a l'hotel Bagués.
Fig. 45

Peça art déco amb ònix. L'ònix és la pedra negra.
Fig. 46

¹⁸ Mineral de color negre.

¹⁹La dentina coberta d'esmail de les dents i els ullals dels animals, quan aquest material és usat per a manufacturar objectes, principalment artístics.

1.2.2.1.4. Artistes Col·laboradors dels tallers de Lluís Masriera

Els tallers Masriera comptaren sempre amb la col·laboració d'artistes notables. Diversos escultors i pintors foren autors del disseny d'algunes de les peces realitzades. Considero important destacar: Eusabi Arnau, Alexandre de Riquer, Narcís Perafita i Josep Bernadàs :

Eusabi Arnau i Mascarot: Un dels escultors més representatius del modernisme, fou el principal col·laborador dels Masriera en el camp de **l'escultura i l'argenteria**. La seva peça més important en la firma Masriera va ser el Petjapapers de plata. (Fig. 47)

Alexandre de Riquer: Ell va ser el **dibuixant** més estretament lligat a la casa Masriera. Alexandre ja treballava a la botiga del carrer Ferran quan Lluís Masriera era jove i **va influenciar molt la seva obra**. (Fig. 48)

Narcís Perafita: Era el col·laborador principal en el **cisellat i gravat** de les joies. La minuciositat i l'excel·lència que Narcís Perafita atorgava al cisellat de les peces Masriera va ser un tret diferencial.

Josep Bernadàs: Treballava les peces amb relleus d'**ivori** de la firma Masriera.

Pitjapapers dissenyat per Lluís Masriera i realitzat per Eusabi Arnau. Vaig fer aquesta fotografia a la petita sala d'exposicions de l'hotel Bagués
Fig. 47

Dibuix de Alexandre de Riquer. Fotografia feta al MNAC.
Fig. 48

1.2.2.2. Altres vessants creatius: Pintura i teatre

Lluís Masriera es conegut fonamentalment per les seves obres de joieria i orfebreria, però també conreà la pintura i el teatre al llarg de tota la seva vida

1.2.2.2.1. Pintura

Igual que el seu pare i el seu oncle (Fig. 49 i 50), Lluís Masriera conrea l'art de la pintura sense deixar de treballar en el negoci familiar. Al llarg de la seva vida va rebre reconeixements com a pintor.

Pintura de Francesc Masriera i Manovens, oncle de Lluís Masriera. Escena costumista. Fotografia feta al MNAC.
Fig. 49

Pintura de Josep Masriera i Manovens, pare de Lluís Masriera. Escena paisatgística. Fotografia feta al MNAC.
Fig. 50

La primera obra coneguda de Lluís Masriera és *Ocell de golfa* (Fig. 51) del 1898. Aquesta obra correspon “l'Època decorativista”, en la qual reproduceix temes d'arrel simbolista amb nimfes o aus fantàstiques en la mateixa línia que creava en les seves joies.

Ocell de golfa de Lluís Masriera. Fotografia feta al MNAC.
Fig. 51

La primera exposició de Lluís Masriera fou molt ben acollida per la crítica, per exemple el crític Raimon Caselles digué: “*Les figures d’aquestes composicions són les més sòlides i bellament pintades que recordem haver vist en l’art decoratiu de casa nostra*”.

L’obra ***Ombres reflectides*** pintada l’any 1920 (Fig. 52) és considerada pel mateix pintor **la seva obra més important**. Representa unes figures femenines en una platja, sota una gran ombrel·la d’intens cromatisme i de caràcter Japonès. En aquesta pintura semblen manifestar-se reunides les seves diferents capacitats artístiques d’orfebre, i esmaltador, de pintor decorativista i fins i tot d’escenògraf.

Ombres reflectides de Lluís Masriera. Fotografia feta al MNAC.
Fig. 52

Posteriorment inicia una etapa de pintura més convencional. Fins al final de la seva vida segueix pintant però amb un estil conservador i allunyat dels camins d’avantguarda.

1.2.2.2.2. Teatre

El polifacètic Lluís Masriera també va dedicar bona part dels seus esforços artístics al teatre. Podem situar **l'origen d'aquesta afició en el seu avi Josep Masriera Vidal** que organitzava funcions de teatre a la casa familiar, en les quals intervenia Lluís Masriera.

Lluís Masriera va ser **autor, fundador i director d'una companyia, actor principal, escenògraf, figurinista, assagista, creador i il·lustrador de publicacions de difusió teatral i fins i tot compositor i intèrpret de música escènica.**

El fet de que la seva dedicació teatral arribés a ser tan plena va ser a conseqüència de les seves estades de formació a capitals Europees.

Lluís Masriera buscava en el seu teatre tres premisses fonamentals:

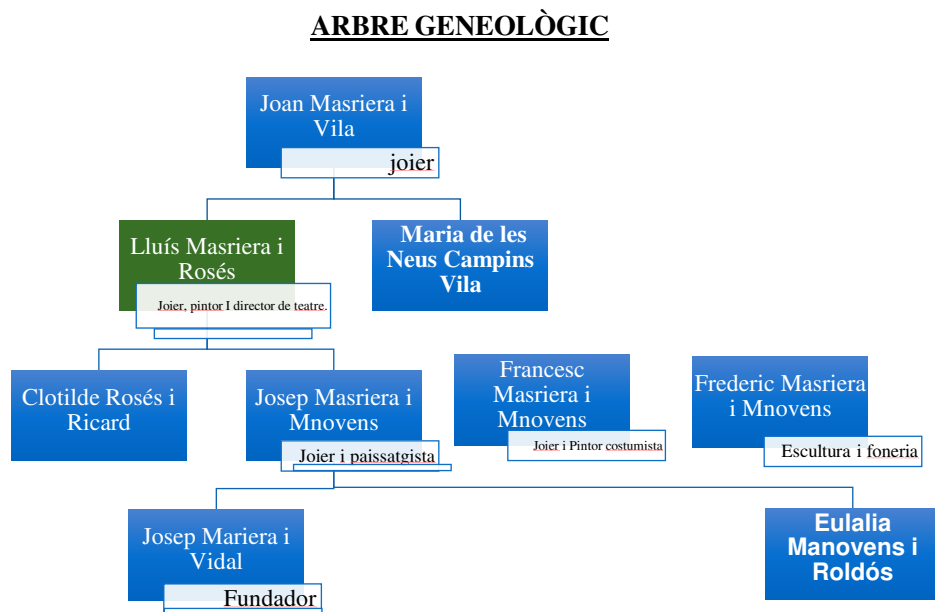
1. ***La unió de les arts:*** Per a ell era bàsica la **integració de tots els elements:** el text, la veu, el gest, el maquillatge, l'acció, els agrupaments, l'escenografia, la llum, el vestuari, el mobiliari, el so, la música, etc.
2. ***La recerca de l'ideal: rigor, subtileza, perfecció:*** La recerca de l'ideal és fruit d'un treball a la vegada inspirat i minuciós. Per aconseguir-ho, comptà amb la profunda complicitat de la companyia de teatre que creà i que s'anomenà Belluguet, ja esmentada en l'apartat biogràfic.
3. ***L'eclecticisme***
L'obra de Masriera revela un **estil obert i inventiu**, a cada obra assumeix plantejaments d'estil i tècnics diferents, fruit d'una notable cultura històrica respecte del referents artístics i d'un profund impuls experimentador, que donen com a resultat **muntatges d'una sorprenent originalitat.**

En el banquet d'homenatge que li varen fer el 22 de juny de 1930 presidit per Josep Puig i Cadafalch i Apel·les Mestres, Lluís Masriera va ser reconegut com el que ell sempre havia cercat d'ésser: **“un eximi constructor de somnis escènic”**.

1.3. Arbre genealògic i línia del temps

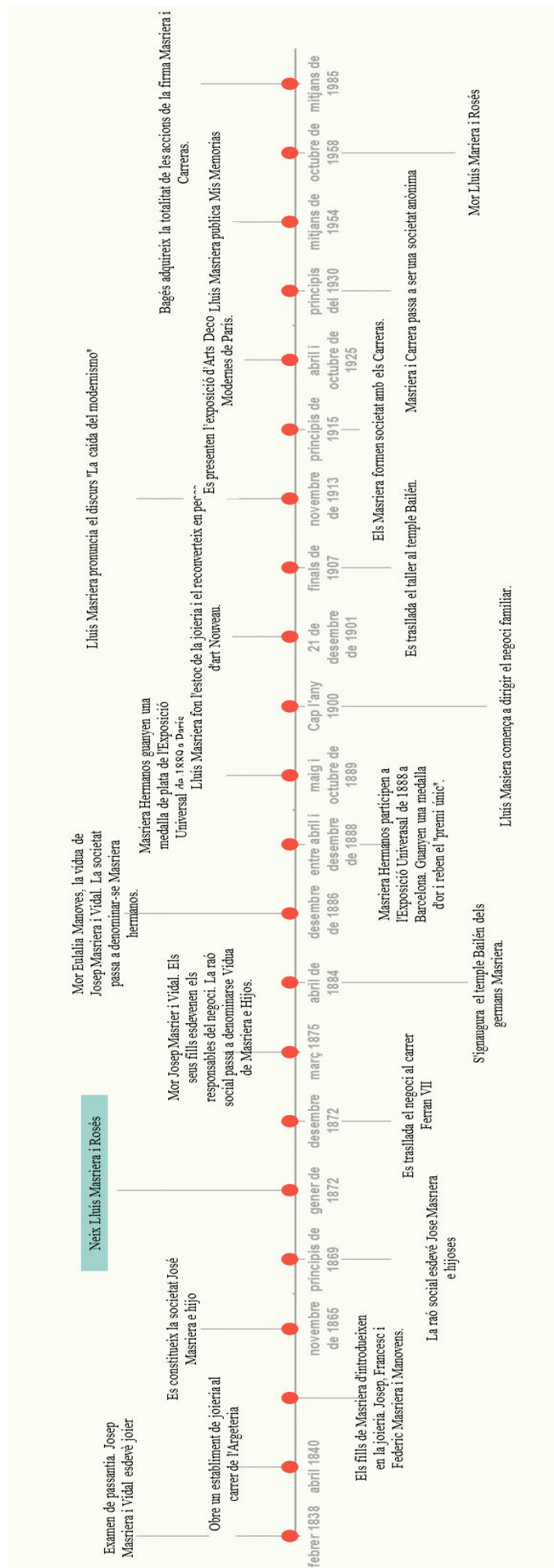
Per acabar d'explicar el passat dels Masriera, he fet un arbre genealògic i una línia del temps.

En l'arbre genealògic només he inclòs els personatges més importants de la família dels Masriera i he exclòs la resta de membres de la família. El mateix he fet en la línia del temps, ja que només he esmentat els fets més rellevants de la nissaga dels Masriera.

Retrat familiar dels Masriera a l'entrada del temple Bailèn.
Possiblement Lluís Masriera sigui la figura de baix a la dreta.
Fig. 53

LÍNIA DEL TEMPS DE LA FAMÍLIA MASRIERA

2. El present de la firma Bagués-Masriera

Una part important del meu Treball de Recerca és la visita al taller i a la botiga Bagués-Masriera, a Barcelona. És el meu treball de camp a través del qual vull mostrar el llegat dels Masriera.

Aquesta part l'estructuraré a partir de la meva experiència i través de les explicacions de Yolanda León, Cristina Riambau i Anaïs Giralt. Uniré l'actualitat i el passat amb la història i l'obra dels Masriera.

Primer parlaré del taller Bagués-Masriera, que em van mostrar Yolanda León i Cristina Riambau, cap del taller i treballadora del taller respectivament. Explicaré la història del taller juntament amb la part tècnica de la realització de l'esmalt en les joies.

Posteriorment comentaré la visita a la botiga Bagués-Masriera. Sobretot, em basaré en l'entrevista que vaig fer a Anaïs Giralt, cap de la botiga. Explicaré la història dels Masriera i les seves obres en àmbit estilístic i de comercialització.

Així doncs en aquesta segona part del meu treball de recerca hi trobem el llegat dels Masriera. Per tant, considero aquesta part el mitjà per arribar a l'objectiu del meu treball, que com ja he explicat, és definir com el passat dels Masriera es troba en el present de la firma Bagués-Masriera.

Vaig poder contactar amb la firma Bagués-Masriera gràcies a la Cristina Riambau, la qual treballa al taller des de més de 8 anys i casualment és una amiga d'infància del meu pare. Ella em va passar el correu electrònic de la Judit Nadal del taller Bagués-Masriera. A través del correu, vaig sol·licitar si seria possible fer una visita al taller i la botiga, fer alguna entrevista i si se'm permetria fer fotografies. Després d'intercanviar alguns correus, vam planejar una visita al taller guiada i explicada per la cap de taller i una visita a la botiga on faria una entrevista a la directora de la botiga. En les dues visites se'm va autoritzar fer fotografies.

Així doncs el dia 31 d'agost a primera hora agafo el tren cap a Barcelona i baixo a l'estació de passeig de Gràcia. Em dirigeixo cap al Carrer Pau Claris on hi ha la meua primera parada: El taller d'esmalt Bagués-Masriera.

2.1. Visita al taller d'esmalts Bagués-Masriera

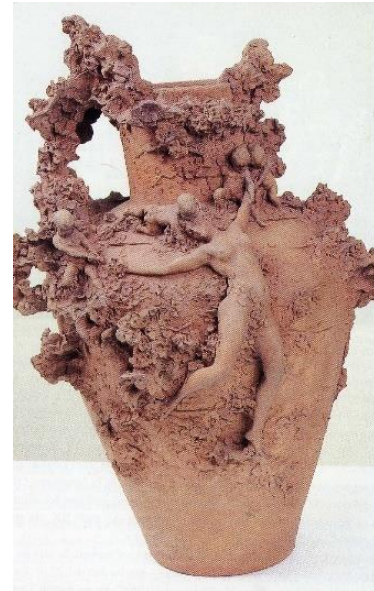
2.1.1. Funcionament i història

El taller es troba en un edifici de tres plantes típic de l'eixample Barceloní, aparentment igual a les altres construccions veïnes, però amb un interior únic i sorprenent. És l'edifici on s'amaga el **taller de joieria Art Nouveau més important de tot Europa**.

Cal destacar que el taller Bagués-Masriera no efectua el procés complet de la producció de les peces, sinó que s'ha especialitzat en l'element més distintiu i misteriós de les joies Bagués-Masriera: **l'esmalt** ²⁰. En aquest taller s'esmalten tant les joies Masriera com les joies Bagués. El treball de l'or i de clavar la pedreria és feina d'un altre taller.

Truco al timbre i m'obre per l'interfon la **Judit Nadal**, la qual m'espera al seu despatx que es troba al tercer pis. Pujo per les antigues i estretes escales 1r, 2n... i finalment arribo al 3r pis on m'obre la porta la Judit. Em rep molt amablement i m'explica que la **Yolanda León**, cap de taller, i la **Cristina Riambau** seran les que m'ensenyaran com funciona el taller, el qual es troba al primer pis. Abans de tornar a baixar em crida l'atenció una gran vitrina que es troba a l'entrada del despatx i no m'estic de preguntar si es tracta del model de fang original pel gerro de l'Exposició Universal del 1888²¹ (fig 1). La Judit confirma les meves sospites i reconec que em va impressionar veure en directe una obra tan rellevant. M'acompanya a fins l'entrada del taller, la qual em fascina, ja que he de passar per dues portes amb d'un sistema de seguretat, que no permet que s'obri la segona porta cap al taller, si no es tanca la porta principal.

És un pis lluminós i molt ben adaptat a la feina dels esmaltadors. Hi ha un gran espai, probablement el que havia estat el menjador del pis, ple dels **pupitres** on treballen els artesans. Aquesta sala està connectada al que antigament era la cuina de la casa. Actualment la cuina ha esdevingut el lloc on es troben els **forns** i els **productes químics** per netejar les obres acabades.

Model de fang del gerro de l'Exposició Universal del 1888
Fig 1

²⁰ Veure definició d'esmalt a l'annex A.

²¹ Veure explicació de l'Exposició a la pàgina 14 i 15.

A l'esquerra, taller dels Masriera durant l'any 1903 i a la dreta, taller Bagués-Masriera al 2016.
Fig 2.

Em reben la Yolanda León, cap de taller, i la Cristina Rimbau. Primer saludem les altres treballadores i m'expliquen breument **la història del taller**. Aquest taller va fou iniciat per la saga dels Masriera i va ser Lluís Masriera el que va representar el punt àlgid de la firma (fig 2).

Yolanda m'explica perquè Lluís Masriera va esdevenir un personatge tant important “*Com que es tracta d'una saga de joiers, **Lluís Masriera ja neix envoltat d'artistes: el seu pare, els seus tiets, personatges famosos...** Ell està en mig de la burgesia catalana i sobretot de la burgesia artística. I és clar, amb tot aquest cultiu va sorgir una figura com la de Lluís Masriera*”

La Yolanda menciona que el taller **no ha tancat mai** des dels inicis, fa quasi 200 anys. Aquest fet em sobta i pregunto “*Ni tan sols durant la guerra?*” i ella afirma “*Ni tan sols durant la guerra. El taller s'ha anat adaptant any rere any, firma rere firma fins a arribar a Bagués, però ha estat ininterromput. Sempre hi ha hagut almenys una persona treballant. El taller es va adaptar al que era l'època i al que demanava el mercat. El fet de no tancar és el que ha permès que perduri tot.*”

El taller de la firma Masriera ha anat canviant de localització des dels seus inicis. De totes aquestes ubicacions cal destacar **l'estudi-taller familiar del carrer Bailèn, 72**. Com ja he explicat més amunt²², el pare i el tiet de Lluís Masriera, Josep i Francesc, van fer construir l'imponent edifici per utilitzar-lo com a estudi de pintura. L'any 1907, Lluís Masriera trasllada el taller del carrer Ferran al temple Bailèn, que es va convertir en un **taller capdavanter**, no tan sols des del punt de vista artístic sinó també **tècnic** (Fig 3).

²² Veure creació del temple Bailèn a la pàgina 14.

Lligant aquest fet amb el present, el taller Bagués-Masriera **segueix sent capdavanter**, sobretot en el camp de l'esmalt.

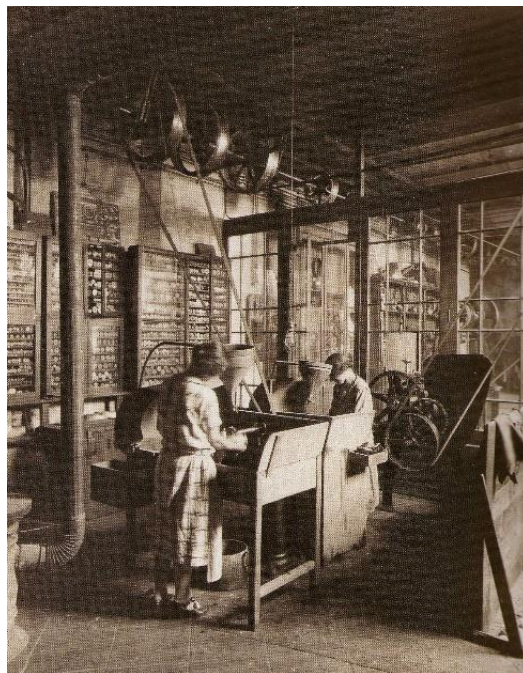
La supervivència fins al dia d'avui de la firma es deu al fet que Lluís Masriera va tenir una **visió comercial** de la seva obra, s'anava **adaptant** al mercat i a l'època. Aquest afany d'actualitat es manté fins al dia d'avui. Per exemple, el taller Bagués-Masriera és el millor taller que es dediqui exclusivament a l'esmalt en el present, per aquesta raó, firmes de rellotgeria i joieria molt importants acudeixen al taller perquè esmaltin les seves peces.

Actualment, per realitzar les peces les esmaltadores **es guien per un llibre** on hi ha detalladament explicades les característiques de cada peça que la firma produeix, el temps de cocció, el tipus d'esmalt, el color... La Yolanda m'ensenya el llibre i m'explica les raons de tanta minuciositat: “**El mercat és**

molt exigent. Com que produïm peces seriades vol que surtin exactes. És quasi impossible d'aconseguir-ho a la perfecció, ja que hi ha moltíssims factors que intervenen en la realització d'una peça esmaltada de manera artesanal. Això ha fet que siguem molt exigents amb nosaltres mateixos. Del taller només surten les peces que passen el **control de qualitat**. De totes maneres, que totes les peces estiguin fetes a mà i que **cap sigui exactament** igual és un fet que caracteritza a la firma”

La Cristina m'explica una anècdota que il·lustra l'exigència dels compradors: “De fet, una vegada ens va arribar un encàrrec del Japó en el qual volien el color d'esmalt exacte d'una fotografia que havia vist!”. Tal com ha indicat la Cristina, el taller Bagués-Masriera fabrica peces per **clients arreu del món**, un fet que ve de lluny, ja que l'avi de Lluís Masriera ja tenia clientela a l'estranger.

El taller Bagués-Masriera es dedica exclusivament a **l'aplicació de l'esmalt i al control de qualitat de les joies**. Per aquesta raó pregunto a la Yolanda qui més intervé en la creació de la peça. La seva resposta és: “**Un altre taller s'encarrega de la part d'orfebreria de la peça**. El procés és el següent: es fa la comanda a l'altre taller i ens envien la peça sense els acabats, nosaltres l'esmaltem, es torna a enviar la peça al taller d'orfebreria i allà fan els acabats (posen les agulles, les tanques, es fan els clavats de pedreria...) i finalment torna aquí la peça acabada i es fa el control de qualitat. En definitiva és **tot un procés**.” i somrient afegeix “Jo sempre dic que no m'agradaria ser clavor²³ de peces esmaltades. És una gran responsabilitat! A vegades, els esmaltadors ens en recordem molt dels clavorers quan ve la peça trencada! Hi ha vegades que s'ha

Taller dels Masriera l'any 1903

Tot el taller estava altament tecnificat mitjançant un sistema d'embarrats que conduïa la força motriu.

Fig 3

²³ Joiers que fixen la pedreria a les joies un cop esmaltades.

de tornar a començar de zero.” Aquesta és una diferència entre el taller actual i el de l'època de Lluís Masriera, ja que **abans es feia la producció completa en un sol taller.**

Pregunto a la Yolanda si cada esmaltador està especialitzat en una tècnica diferent. Ella respon que és totalment el contrari “*Això és molt important pel funcionament del taller: tothom ho sap fer tot. Nosaltres no hem volgut caure en l'error que cometien per exemple els tallers de pintura: un pintava els núvols, l'altre feia la capa, n'hi havia un altre que feia les cares... Si un dia moria el que feia els núvols, quedaven els altres que pintaven molt bé les cares i la roba però eren incapaços de fer núvols. No ens podem permetre que per l'absència d'una persona no puguem fer una peça. Evidentment és major dificultat, ja que s'han d'igualar mans, però nosaltres ho fem i així no hi ha cap problema. A més això ens enriqueix a totes nosaltres com esmaltadores.*” Estic d'acord amb la Yolanda. Quan un taller d'esmalts no s'organitza d'aquesta manera, les tècniques es perden. Per aquesta raó, avui en dia, escoles tan importants com la de Ginebra venen actualment a la Llotja de Barcelona per aprendre les tècniques.

2.1.2. Procés d'esmalteria

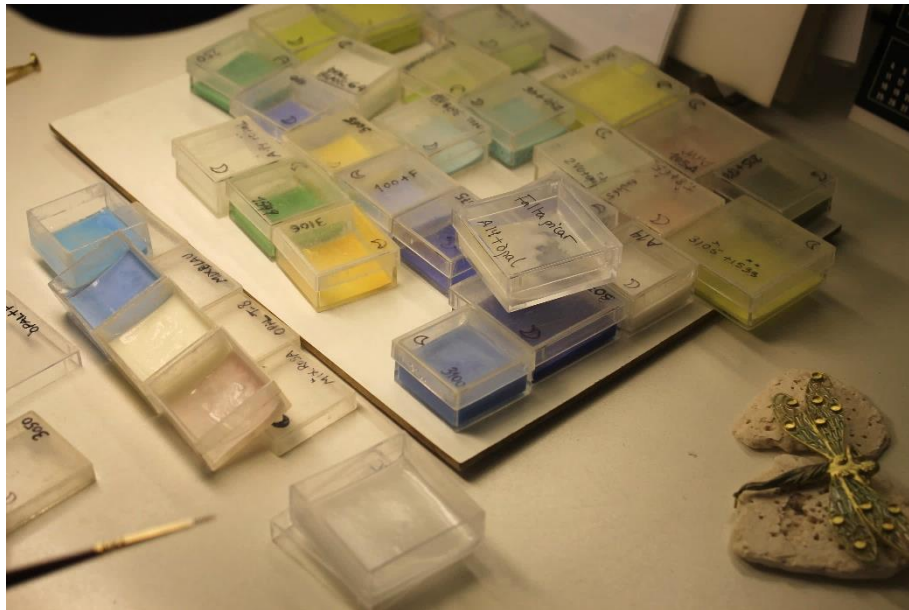
Passem cap a la part tècnica del taller: **l'esmalt**. Aquesta tècnica **no ha canviat gaire des de l'època de Lluís Masriera**, lògicament els forns s'han modernitzat i la qualitat d'alguns elements ha millorat, però els materials i el procés segueix essent pràcticament el mateix.

La Cristina s'ofereix a ensenyar-me el **procés d'aplicació i cocció de l'esmalt**. Per tant, ens dirigim cap al seu pupitre on hi ha, sota la llum d'una làmpada, les eines i materials per carregar²⁴ l'esmalt a la peça: petits **recipients que contenen els grànuls d'esmalt i una mica d'aigua destil·lada**²⁵, uns **pinzellets**²⁶ per aplicar l'esmalt, unes **pinces** per subjectar la peça i finalment **la peça** en si, que en aquest cas és una libèl·lula d'or que està esperant que la Cristina ompli amb esmalt les seves aletes foradades (Fig. 4).

²⁴ Carregar l'esmalt és l'esmalteig, consisteix en aplicar l'esmalt a la peça abans de la cocció.

²⁵ Com que l'esmalt és com granets de sorra l'aigua destil·lada s'utilitza per mullar-lo i així, no es barregen els dos components.

²⁶ Tot i que l'esmalt s'aplica amb pinzell, no es pinta, sinó que es disposa sobre la peça.

Pupitre de la Cristina Riambau amb els materials i eines per aplicar l'esmalt
Fig. 4

La peça d'or ha estat prèviament **polida i netejada amb àcid**. No pot haver-hi **cap impuresa** en el metall, sinó, al coure l'esmalt, sorgeixen imperfeccions. La simplicitat dels materials utilitzats és també per evitar qualsevol impuresa.

*“Ara la Cristina carrega l'esmalt mitjançant **Plique-à-jour**²⁷ a l'aire que és la tècnica més característica de la firma”* explica la Yolanda. *“També és conegut com **l'esmalt vitrall**”* afegeix la Cristina mentre agafa amb el pinzell una mica d'esmalt d'un dels recipients per començar a esmaltar.

Encara que sembli impossible, aquesta tècnica consisteix a **omplir petites cavitats amb els grànuls d'esmalt** (Fig. 5), que estan barrejats amb aigua destil·lada. L'esmalt s'aguanta gràcies a la **capil·laritat de l'aigua**. Quan es fa la **cuïta**, l'aigua destil·lada s'evapora i **l'esmalt se solidifica quedant fixat en la cavitat**. El resultat recorda a la tècnica del vitrall.

²⁷Veure la història d'aquesta tècnica en l'obra de Lluís Masriera a la pàgina 24 i 25.

La Cristina omple els “foradets” de la joia amb pols d’esmalt mullada en aigua destil·lada
Fig 5

Com ja he explicat abans, **Lluís Masriera va aprendre aquesta tècnica de manera autodidàctica**, observant les peces dels esmaltadors francesos. Gràcies a la seva recerca, avui en dia el taller treballa l’esmalt vitrall.

“Hi ha joiers que utilitzen algun tipus de suport a la part del darrere de la peça per aplicar l’esmalt però nosaltres simplement fem servir aigua i l’esmalt directament sobre el forat, ja que les formes d’aquestes joies són massa complexes” diu la Cristina. A poc a poc, va omplint totes les cavitats amb els grànuls d’esmalt. Aquesta serà la primera capa d’esmalt. Després de la cocció faltaran **més capes i més coccions** per acabar de tancar tots els forats i aplicar el color correctament. Es tracta d’un procés molt **llarg** i té un **alt índex de fracàs**.

Mentre la Cristina acaba la feina, la Yolanda em parla sobre la composició de l’esmalt: “Podríem dir que l’esmalt és simplement **vidre triturat o pols vítria**. Però sense oblidar que cada esmalt té una **composició química** ²⁸**diferent** que fa que variï el seu punt de cocció. Cosa que, al esmaltar i coure la peça, s’ha de tenir en compte. Existeixen tres tipus d’esmalt: **opacs, transparents i òpals**. Com que sobretot treballem la tècnica de l’esmalt vitrall, utilitzem esmalts **transparents i òpals** per la majoria de les peces, ja que **permeten el pas de llum**.”

La **composició** de l’esmalt **ha canviat ben poc** des de l’època modernista de Lluís Masriera. El component principal és el **silici**, component comú amb el vidre. Com que el punt de fusió del silici és molt alt, d’uns 1700 graus, l’esmalt està compost també pel **fundent**, que disminueix aquesta temperatura. Un altre component important de l’esmalt

²⁸ Els esmalts presenten una particular naturalesa físico-química: els àtoms i molècules de l’esmalt es desplacen lliurement, en canvi, les del vidre es troben en posició fixa. D’aquesta manera es refreda fins obtenir un estat vítric sense experimentar la cristallització).

són els **estabilitzants** per endurir el material, ja que per si sol seria massa fràgil i trencadís. La majoria de colorants utilitzats normalment són **òxids metàl·lics**, en una proporció que varia del 2% al 15%.

“Com pots veure, l’esmalt que aplica la Cristina semblen petits **granets de sorra**. Per aconseguir que l’esmalt tingui aquest aspecte i estigui preparat per aplicar són necessaris alguns passos” diu la Yolanda. Se’n va cap a una prestatgeria i agafa un objecte. “Aquest és l’aspecte que té l’esmalt **abans de ser triturat** (Fig. 6)” la Yolanda m’ensenya el que sembla uns trossos de vidre blau de la mida de la meva mà.

A l'esquerra trossos d'esmalt sense triturar i a la dreta la Yolanda ensenyant-me una prestatgeria amb pots d'esmalt triturat
Fig. 6

“**Antigament**, en el taller de Lluís Masriera, l’esmalt els arribava en aquesta forma i ells l’havien de **triturar i afinar**²⁹. Actualment, l’esmalt **ja ve triturat de les fàbriques** i nosaltres només l’hem d’acabar d’afinar. És important que els grànuls d’esmalt siguin molt fïns per poder fer peces tan realistes com les que produïm nosaltres. Com que hi ha **poques fàbriques productores d’esmalt**, molts dels colors que fem servir són **barreges**³⁰ que fem nosaltres mateixos”. La Cristina afegeix: “Per afinar l’esmalt utilitzem **el morter d’àngata**, que és d’un material més dur que l’esmalt”.

“Ja està. Ara toca fer la **primera cuïta**” diu la Cristina al acabar d’omplir l’última cavitat de les ales. Observo l’esmalt abans de coure i trobo a faltar alguna cosa. “Perquè aquest esmalt sembla opac? Pensava que la tècnica plique-à-jour es feia amb esmalt transparent (Fig. 7)”, pregunto. La Yolanda em corregeix: “Sí que és esmalt transparent. El que passa és que no està cuit. **Al coure els esmalts canvien la seva opacitat i moltes vegades el seu color**. De fet, el color vermell abans de coure és de color blanc. És important no confondre el blanc amb el vermell, sinó en coure la peça et pots endur una sorpresa! Per

²⁹ Acció de moldre l’esmalt per reduir-lo a gra més fi.

³⁰ Les barreges d’esmalt que es fan al taller no consisteixen en crear un nou color, sinó remenar els granets de dos colors diferents fent que l’ull humà els mescli creï el color nou. Si ampliéssim amb una lupa veuríem que està format per grànuls de colors diferents.

aquesta raó tots els esmalts que utilitzem estan numerats i catalogats. Ara mateix anem a fer la cuita i veuràs a què em refereixo.”

La Cristina ha acabat d'omplir la última cavitat de les ales. Abans de coure l'esmalt no és transparent.
Fig. 7

De manera que ens dirigim cap a la **zona de cocció** on hi ha **tres grans forns** i només en acostar-m'hi ja noto la calor que desprenen. Els forns són un dels elements més importants del taller. Estan compostos per una **estructura metàl·lica** dins de la qual hi ha la **càmera de cocció** que està feta de **fibres de ceràmica**. El corrent elèctric que passa per les resistències de l'interior del forn poden arribar a una **temperatura de 1100°**. El forn té un **regulador** que manté la temperatura constant.

La Cristina col·loca la peça sobre una **planxa de fibra ceràmica** (Fig. 8). Es posa una màscara per protegir la cara de l'escalfor del forn i amb unes pinces agafa la planxa. Primer introdueix la planxa al forn i, sense tancar la porta, la torna a treure immediatament (Fig. 9). Repeteix aquest moviment un parell de vegades **perquè l'esmalt no pateixi un canvi de temperatura massa gran**. Després d'aquest primer contacte amb la calor l'esmalt de les puntes de les altes es comença a fondre (Fig. 10). Finalment, deix la planxa a l'interior i tanca la porta per fer la **primera cuita** de 2 minuts aproximadament.

Esmalt abans de coure
Fig. 8

La Cristina introdueix i extreu la peça perquè el canvi de temperatura no sigui massa gran
Fig. 9

Resultat del primer contacte amb l'escalfor del forn
Fig. 10

Resultat de la primera cuita de 2 minuts
Fig. 11

*“El temps de **coccio** és a ull?”*, pregunto. La Cristina contesta: *“Totalment. Perquè, per exemple, si poses al forn dues peces exactament iguals a la vegada, pot ser que una se’t faci abans que l’altre per estar una mica més a prop de la resistència. També cal recordar que el metall de la joia va absorbint la calor, per tant, si deixéssim massa temps la peça dins del forn es pot arribar a fondre. El que fem és **anar vigilant la peça fins que està llesta**.”* Dit això la Cristina obre el forn, i n’extreu la peça cuita.

La peça un cop cuita sembla una altra. Han canviat dues coses: **l’esmalt s’ha tornat transparent**, tal com havia explicat la Yolanda, i **l’or de la peça s’ha ennegrit** (Fig. 11). La Yolanda m’explica que això és degut al fet que l’or pateix una **oxidació**: *“La gent, en veure les peces negres, es pensen que estem esmaltant ferro o algun metall estrany. En canvi, simplement es tracta de l’or que s’ha oxidat a causa de la temperatura. I és que **nosaltres només fem servir or**, ja que és el metall més pur i adequat per esmaltar³¹”*. Des dels inicis de la firma Masriera, l’or ha estat el material principal sobre el qual s’ha esmaltat. La Yolanda continua explicant: *“Per **recuperar el color original de l’or** fem servir l’emblanquiment de joier, que consisteix en banyar les joies en àcid sulfúric. Ara*

³¹ L’or minimitza impureses i queda bé sota els esmalts transparents

deixem que aquesta peça que em cuit es refredi (Fig. 12) i anem a veure en què consisteix l'emblanquiment

de joier”.

L'emblanquiment de joier **ja era utilitzat**, de manera menys avançada, per **Lluís Masriera**. Aquesta tècnica es fa amb una mescla **d'àcid sulfúric i aigua**. L'àcid es “menja” l'oxidació de l'or però també **afecta l'esmalt**. En conseqüència, per algunes peces més delicades, s'elimina l'oxidació polint l'or amb una **punta de diamant**

(Fig. 13).

Es gira la peça de cap per avall sobre un suport i es deixa refredar.
S'ha d'esperar que es refredi per poder aplicar la següent capa d'esmalt.
Fig. 12

Per polir les peces més detallades, s'utilitza la punta de diamant en lloc de l'emblanquiment de joier
Fig. 13

Ens dirigim cap a la part del taller dedicada a l'emblanquiment de joier (Fig. 14) .

Materials i eines per l'emblanquiment de joier
Fig. 14

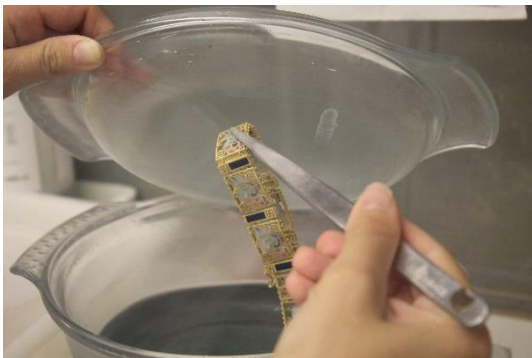
Allà veiem el procés **d'emblanquiment d'una polsera**. La peça ennegrida (Fig.15) es col·loca a l'interior del recipient durant uns **30 segons** (Fig. 16). L'extreuen amb unes pinces (Fig. 17) i el canvi és molt gran. El metall ha **passat del negre a un brillant daurat** (Fig. 18).

PolseraPulsera abans de l'emblanquiment de joier
Fig. 15

Polsera submergida en la mescla d'aigua i àcid sulfúric
Fig. 16

S'extreu la polsera del líquid
Fig. 17

Polsera després de l'emblanquiment de joier
Fig. 18

Un cop vistes les diferents parts del procés, consulto a les esmaltadores **el temps que tarden a fer tot el procés complet**. La Cristina respon “Això *depèn de la peça*. Un anellet simple pot portar 2 hores de feina i les peces més complicades com les icòniques dones libèl·lula són unes 6 o 7 hores. **No es pot generalitzar** gaire, ja que depèn de cada peça en concret.” I afegeix “cada una de nosaltres té les seves peces preferides per esmaltar. Per exemple a mi m'encanta crear un anell on hi ha representada una noia sobre una ona.”

“La feina d'esmaltador és molt bonica i jo també tinc els meus favorits” diu la Yolanda “**El treball de l'esmalt és molt gratificant**. En fer la cuita ja veus el resultat de manera immediata i vas veient com la **peça va creixent**. Jo sempre dic, que encara que moltes vegades fem joies seriades, **cada peça és un món**” . Aquesta bella reflexió és la cloenda de la visita.

Un cop acabat el *tour* pel taller, dono les gràcies a totes les esmaltadores i a la Yolanda i a la Cristina per les seves detallades explicacions. La Cristina s'ofereix a acompanyar-me a la botiga Bagués-Masriera, on he programat una entrevista amb la directora. M'acomio de totes i torno a fer el recorregut per la doble porta de seguretat, aquest cop, acompanyada de la Cristina.

Així doncs, em dirigeixo cap al número 41 del passeig de Gràcia amb la Cristina i portant una motxilla plena de coneixements sobre la tècnica i la història dels esmalts Bagués-Masriera.

RESUM DEL PROCÉS DE CREACIÓ D'UNA JOIA BAGUÉS-MASRIERA

1. S'encarrega la joia al taller d'orfebreria.
2. El taller d'orfebreria fa la peça sense els acabats i l'envia al taller d'esmalt Bagués-Masriera.
3. Al taller d'esmalts, es poleixen i netegen amb àcid les peces enviades pel taller d'orfebreria.
4. Es fan múltiples aplicacions i coccions per fixar l'esmalt a la peça.

5. Es poleix la peça mitjançant la punta de diamant o l'emblanquiment de joier.

6. La peça es torna a enviar al taller d'orfebreria on es fan els acabats i es clava la pedreria.

7. Finalment, la peça torna al taller Bagués-Masriera on es fa el control de qualitat.

Font : <http://www.bagues-masriera.com/>

3.1. Visita a la botiga Bagués-Masriera

Arribem a la botiga Bagués-Masriera. La localització no podria ser més adient: **els baixos de la Casa Amatller**. El majestuós edifici fet per Josep Puig i Cadafalch és el tercer gran monument modernista del passeig de Gràcia (Fig. 19). En efecte, la gran icona de la arquitectura modernista guarda als seus peus la gran icona de la joieria modernista.

Els aparadors de la joieria estan dividits en dos apartats; una meitat està dedicada a les obres contemporànies de la firma Bagués i l'altra a les peces modernistes plenes d'història de la firma Masriera (Fig. 20 i 21). Fascinada per les joies exposades, entro seguint a la Cristina, a la botiga que, igual que el taller, té un sistema de seguretat de doble porta.

La botiga es troba als baixos de la casa Amatller
Fig. 19

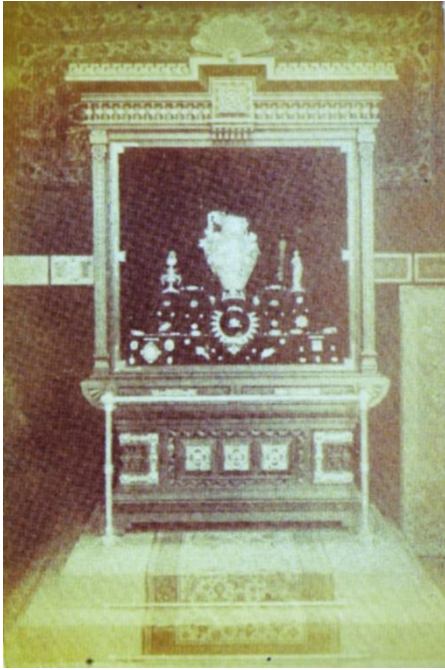
Aparador dedicat a les joies Bagués
Fig. 20

Jo mirant l'aparador dedicat a les joies Masriera
Fig. 21

L'interior és d'estil modernista. Hi ha tot de vitrines que estan dividides segons si contenen joies Bagués o Masriera amb unes quantes taules per atendre els clients i mostrar-hi les peces. Una de les vitrines és la que van fer servir *Masriera Hermanos* per l'Exposició Universal del 1888³². (Fig. 22, 23 i 24)

³² Veure participació de *Hermanos Masriera* a l'Exposició Universal del 1888 a la pàgina 15.

Vitrina a l'Exposició Universal del 1888
Fig. 22

Vitrina de l'Exposició Universal del 1888 que es troba actualment a l'establiment del Passeig de Gràcia
Fig. 23

Part de l'interior de la joieria dedicada a les joies Masriera
Fig. 24

Abans de tornar cap al taller, la Cristina Riambau em presenta la **Anaïs Giralt**, que com ja he mencionat abans és la **directora de la botiga**. L'Anaïs em convida a seure en unes de les taules per fer l'entrevista³³ (Fig. 25 i 26).

³³ Veure transcripció de l'entrevista a l'annex B i veure vídeo de l'entrevista a l'annex C.

Entrevista a la directora de la botiga Bagués-Masriera
Fig. 25 i 26

Preparo la càmera i el trípod mentre li explico en què consistirà el meu treball de recerca. Com que l'Anaïs té un ampli coneixement sobre la història de les dues firmes, començo preguntant-li sobre **la unió de les nissagues Bagués i Masriera**. Ella explica “*A principis de segle, Lluís Masriera va tenir el seu moment àlgid com icona de la joieria modernista de la ciutat, el procés que va seguir Masriera com artista modernista va ser **ampliar tot aquest neguit artístic** i no només centrant-se amb la joieria.*” Quan l'Anaïs menciona que Masriera va ampliar el seu neguit artístic, es refereix a la seva obra en el camp de la **pintura i el teatre**, les quals he ja he mencionat en el treball ³⁴. L'Anaïs segueix amb l'explicació: “*Masriera es va **unir amb Joaquim Carreras**. Històricament van anar passant períodes, Joaquim Carreras anava fent la seva producció amb els dissenys originals de Masriera i en un moment determinat la **família Bagues** va comprar una part*

³⁴ Vegeu pàgina 33, 34 i 35.

*de tot aquest fons històric i a principis dels 1980 va acabar comprant l'altra part*³⁵. En conseqüència, la firma Masriera forma part de la firma Bagués en l'actualitat.

Tot i que les dues marques formen part d'una mateixa empresa, cada marca es dissenya per separat. Els estils són molt contrastats entre les dues marques: D'una banda, les peces de la **firma Bagués** estan compostes per formes geomètriques i tenen **un estil molt contemporani** (Fig. 27), ja que avui en dia se segueix innovant i creant nous dissenys. De l'altra banda hi ha les obres de la **firma Masriera** que representen temàtiques concretes i simbolistes, tenen un **estil plenament modernista**³⁶ (Fig. 28) i l'objectiu és recrear les obres originals de Lluís Masriera.

Joia actual de la marca Bagués
Fig. 27

Joia actual de la marca Masriera
Fig. 28

L'Anaïs m'explica que és el que uneix els dos tipus de joies tan diferenciades: “*Es va prendre la decisió de tenir com **nexe d'unió el treball l'esmalt**. Aquest nexe uneix les dues nissagues i l'empresa.*” Dono una ullada a les vitrines que hi ha a la sala. Veig que, malgrat els diferenciats estils, totes les peces comparteixen la lluminositat i el cromatisme de l'esmalt. Aquest nexe d'unió s'ha mantingut fins a l'actualitat gràcies al fet que Masriera es va formar a Ginebra en aquesta tècnica i com que el taller no va tancar mai, els mestres esmaltadors van poder anar ensenyant la tècnica i **no s'ha perdut**.

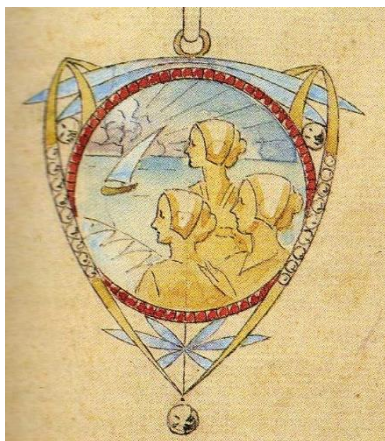
L'esmalt no només és el nexe d'unió, sinó també **el segell de la marca** que aporta certa exclusivitat. Aquest és un fet evident, ja que la principal distinció entre l'aparador de Bagués-Masriera i els de les altres joieries és la brillantor acolorida dels esmalts.

L'Anaïs passa a comentar com es recreen les peces de Lluís Masriera: “*Actualment, seguim produint aquestes peces Masriera, que es fan amb els **motlles originals**, no se si has vist al taller alguns dels motllos o els llibres amb els quals es fan les peces però jo us ho ensenyo ara.*” L'Anaïs dona unes indicacions a una de les dependents de la botiga,

³⁵ Veure apartat “1.2.1.4. La firma Masriera passa a formar part de la firma Bagués” a la pàgina 19.

³⁶ Tot i que la majoria de peces produïdes actualment són d'estil *Art Nouveau* o modernista, també es reproduïxen algunes peces d'estil grec o *Art Déco*.

obre una de les vitrines i **ens porta damunt la taula una joia esmaltada i un motllo de metall**. Jo em quedo captivada pels dos objectes. El motllo té més de 100 anys d'antiguitat i és **el mateix que Lluís Masriera utilitzava per fer les seves peces** (Fig. 29 i 30). La peça és una **recreació actual** i molt fidel de les joies que aquest motllo devia produir, feta pel taller Bagués-Masriera (Fig. 31).

Disseny d'un penjoll dibuixat per Lluís Masriera
Fig. 29

Motllo utilitzat al taller de Lluís Masriera per fabricar el penjoll
Fig. 30

Joia actual feta per la firma Bagués-Masriera basada en el motllo i en el dibuix de Lluís Masriera.
Fig. 31

L'Anaïs explica les raons de l'ús dels motlles: *“Aquest són els motllos originals, **disposem d'uns fons històric i a partir d'aquí es restauren els motllos i s'arreglen i es fan les peces noves.** Aquí pots veure la peça definitiva i el motllo de la que surt. Masriera vivia en un moment de revolució industrial i volia implantar les tècniques de nova creació, portar la industrialització al món de la joieria, però ell **no podia permetre's tenir una producció artística en sèrie**, per tant el que feia era utilitzar diferents tipus de **motllos on només tenim el centre** i a partir d'aquí dissenyava diferents tipus de marcs, canviava el color de l'esmalt o treballava amb diferents pedres, aquí per exemple tenim robins i diamants. El que aconseguia era que tot i sortir del mateix motllo **feia diferents tipus de peces amb acabats personalitzats per a cada client** i per exemple si les clientes anaven al Liceu, no hi havia el perill de què es trobessin amb una mateixa peça.”*

Ja ho he mencionat en l'apartat d'obra l'ús dels motlles i recomano veure les imatges de “la caça de la perla” que es troben a la pàgina 26. Aquesta producció en sèrie és manté en l'actualitat: *“El que es fa és **seguir aquestes variacions segons el treball que havia fet Masriera (Fig. 31).** Inventar de nou no es fa, sempre se segueixen les tècniques que ell utilitzava i fer les modificacions de color i de marcs que ell feia com per exemple posar una fulla on hi havia una flor, **evolucionar però mai perdent l'essència Masriera**”,* explica l'Anaïs i a més posa un exemple que il·lustra molt bé la producció actual de la marca Masriera: *“Vindria a ser el mateix el que s'està fent amb Gaudí i la continuació de la Sagrada Família, **seguir els plànols**”.*

Pel que fa a la marca Bagués, segueix un camí cap a la innovació, tal com diu Anaïs: “Aquestes *tècniques d’esmalt tan exclusives i que treballem tant bé s’han portat a un punt d’innovació i és on trobem la marca Bagues la qual vindria a ser contemporani, sempre es busca anar més enllà en les tècniques*”(Fig. 32)

Tornant cap a la marca Masriera, li pregunto si les peces que creen es divideixen en categories. Ella respon que s’ordenen per temàtiques: “*les representacions d’animals (Fig. 33) o insectes (Fig. 34), les representacions d’elements vegetals (Fig. 35) i la part més característica de l’obra de Masriera que són les Nimfes o dona insecte (Fig. 36)*”.

Per exemple, normalment els esmalts estan posats sobre superfícies planes, però la última col·lecció de Bagues estava esmaltada en esferes.

Fig. 32

Braçalet en forma de serp.
Fig. 33

Libèl·lula feta amb la tècnica de l’esmalt vitrall o *plique-à-jour*
Fig. 34

Fermall amb flors esmaltades
Fig. 35

Penjoll amb una nimfa alada
Fig. 36

Jo li comento que he vist el procés d'esmalteria d'una Nimfa i ella diu “*Vaig a buscar una nimfa acabada i la podrem veure. Podríem dir que la dona libèl·lula seria la peça més insigne de l'artista.*” De manera que la dependenta torna a obrir una de les vitrines i col·loca sobre la taula una delicada Nimfa alada (Fig. 37).

També en porta unes arracades i una polsera d'estil *Art Déco* (Fig. 38) L'Anaïs comenta que a més de joies modernistes també es reproduïen algunes joies de l'època *Art Déco* de Lluís Masriera.

Nimfa alada o dona libèl·lula
que l'Anaïs m'ensenyava
Fig. 37

Joies i motlles que l'Anaïs em
mostra. Polsera i arracades *art
déco* a l'esquerra.
Fig. 38

M'explica que en el cas de les arracades, en lloc d'utilitzar platí que és el que feia Masriera, s'ha fet servir or blanc que és més lleuger. Faig el següent comentari “*Suposo que no s'ha d'oblidar la funcionalitat de les joies*”. Ella assenteix i diu “*Ha de ser una cosa que també sigui còmoda, si pensem més en el dia a dia. Després hi ha peces espectaculars on no es busca que siguin especialment còmodes, sinó espectaculars.*” Això em fa pensar en una peça que hi havia a l'aparador: un ostentós i dramàtic collaret que representen dos dracs entrellaçats (Fig. 39). La cerca de **l'equilibri entre la part**

Collaret espectacular de dos dracs
Fig. 39

artística i la part funcional de les joies ja ve des de l'època modernista de la firma, com ja he explicat en l'apartat de l'obra de Lluís Masriera³⁷.

Passem a parlar sobre **els clients** que, igual que en l'època de Lluís Masriera, es troben arreu del món. M'explica que la firma Bagués-Masriera té els següents punts de venda: **Japó, Estats Units, Orient Mitjà i Xina**. La directora de la botiga m'explica les característiques d'aquests punts de venda: *"No tenim una producció per tenir botigues arreu del món i tampoc ho pretendríem, perquè trencaríem aquesta idea que tenia Masriera de què cada peça fos única i especial. El que sí que tenim és que en **diferents punts del món hi ha botigues que venen peces nostres**."* Aquests llocs han estat escollits segons la necessitat que mostrava el mercat. *"El client de fora **valora molt la història** que hi ha rere les peces de la marca Masriera. **Qui pot valorar l'encant de Barcelona, pot valorar aquestes joies**."* Aquest fet es compleix mentre faig l'entrevista, ja que una parella de turistes britànics entren a mirar les vitrines. L'Anaïs fa la següent comparació: *"Jo sempre dic que és **un record de luxe de Barcelona** per qui pot permetre's alguna cosa més que una samarreta que posi Barcelona"*

Pregunto com pot ser que unes joies puguin seguir tenint **èxit 100 anys després de ser dissenyades**. Ella respon; *"Avui en dia la gent busca coses més discretes, però segueixen apreciament que aquestes peces per molta pedreria que portin o per molt grans que siguin, **tenen aquest punt de delicadesa i d'elegància que mai serà excessiva**. Aquest es el rerefons que ens permet seguir i seguir agradant."*

Per acabar, m'explica el secret del triomf de la firma Bagués-Masriera, el qual està justificat per les mateixes raons per les quals Lluís Masriera ja tenia èxit fa 100 anys:

*"Que som diferents i no només el fet que **fem una cosa diferent**, sinó que **la fem molt bé i no parem mai de buscar el més enllà**. És a dir, aquest temps que es dedica a trobar el color perfecte, no són colors estàndards, perquè les peces siguin úniques i diferents. El temps que es dedica a investigar i a buscar la millor manera de fer les coses, anar un pas endavant i impulsar l'esmalte en una superfície corba. **El no parar és el que fa no quedar-te enrere**."*

Dono les gràcies a l'Anaïs Giralt per haver-me atès, acollit i explicat el passat i present de la nissaga dels Masriera. Abans de marxar i havent demanat permís a l'Anaïs, faig fotografies de les peces amb les quals he il·lustrat aquest apartat del treball.

Fig. 40

³⁷ Vegeu pàgina 23.

Conclusions

Aquest treball de recerca ha estat una enriquidora experiència. D'una banda, he descobert la història i el llegat d'una de les famílies d'artistes més rellevants de Barcelona. De l'altre, he pogut veure el procés de creació de les seves delicades obres d'art.

El meu objectiu era descobrir com el pes històric de la firma Masriera afecta el seu llegat actual. Amb aquesta recerca he arribat a la conclusió de que el passat dels Masriera ha determinat les següents característiques del present de la firma Bagués-Masriera:

- **Capdavanters:** Els Masriera eren un símbol i referent de l'art barceloní. Aquest renom es manté fins al dia d'avui i atribueix gran importància a la firma Bagués-Masriera dins del camp de la joieria actual.
- **Pioners:** Lluís Masriera no només va ser el gran joier del modernisme català, sinó que també va introduir la joieria *art Nouveau*, la joieria *art Déco* i la tècnica de l'esmalt a Catalunya. Gràcies a aquest caràcter precursor de l'artista, aquests estils i tècniques són utilitzats per Bagués-Masriera. El no parar és el que ha fet que la firma sobrevisqui.
- **Concepte art-joia i art-indústria:** La concepció art-joia introduït de Lluís Masriera segueix sent un tret diferencial de la firma actual. De la mateixa manera que el concepte art – indústria, que consisteix a produir peces seriades però fent petites variacions perquè cada peça sigui única.
- **Internacionals:** L'avi de Lluís Masriera ja exposava i feia encàrrecs a l'estranger. La tradició continua en els diferents punts de venda de Bagués-Masriera que són Japó, Estats Units, Orient Mitjà i Xina.
- **L'esmalt és el segell de la marca:** Tant en el passat com en el present, l'esmalt és el tret característic que dona exclusivitat a la marca. L'esmalt converteix al taller Bagués – Masriera en un taller únic no en l'àmbit de Catalunya, sinó mundialment. A més, s'utilitzen les mateixes tècniques que Lluís Masriera utilitzava.
- **Recreació no innovació:** Al iniciar aquest treball, pensava que el que es feia en l'actualitat era crear peces noves inspirades en l'estil de Masriera. En canvi, la realitat és que recreen les obres tal com ho faria el mateix autor. Es pot comparar amb el que s'està fent amb Gaudí i la sagrada Família: no s'innova, es segueixen els plànols.
- **Equilibri art i funcionalitat:** Amb un ull molt comercial la firma Masriera, tant en el passat com en el present, ha intentat equilibrar el valor artístic de les joies i la seva funció de com a accessori.

Aquest treball ha estat molt bonic i entretingut de fer. A més, ha esdevingut un mitjà per donar a conèixer uns artistes tan importants com els Masriera i un art tan antic i desconegut com l'esmalt.

En definitiva, cada vegada que passi pel passeig de Gràcia m'asseguraré de veure la Casa Batlló, La Pedrera i l'aparador dels Masriera.

Bibliografia

Llibres:

- En català:
VÉLÉZ, PILAR. **Joies Masriera 200 anys d'història**. Editorial Àmbit, Barcelona 1999.
VÉLÉZ, PILAR. **Lluís Masriera, 125, Gent nostra**. Editorial Infiesta, Barcelona 2002.
GENERALITAT DE CATALUNYA, DEPARTEMENT DE CULTURIA i MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA i MUSEU D'ART MODERN. **Els Masriera**. Editorial Proa, Barcelona 1996.
DIVERSOS AUTORS. **Els Masriera. Un segle de joieria i orfebreria**. 2005 Fundació Caixa de Girona
- En castellà:
LLUÍS MASRIERA I ROSÉS. **Mis memorias: La Sociedad de Barcelona vista desde un mostrador a últimos del siglo pasado**. Editorial Dalmau y Jover, Barcelona 1954.
MARTÍN ANSÓN, MARIA LUISA. **Esmaltes en España**. Editorial Nacional, Madrid 1994.
LÓPEZ-RIBALTA, NÚRIA i PASCUAL i MIRÓ, EVA. **El esmalte al fuego sobre metales**. Editorial Parramón ediciones, s.a, Barcelona 2013.
- En anglès:
BECKER, VIVIENNE. **Art nouveau jewellery**. Thames and Hudson, 1985 London.
- En francès:
VAN STRVDONCK DE BURKEL, ROLENDE. **Le bijou art nouveau**. La Bibliothèque des Arts, Paris 2001.

Webs:

[//ca.wikipedia.org/wiki/Esmalt#Plique-.C3.A0-jour](http://ca.wikipedia.org/wiki/Esmalt#Plique-.C3.A0-jour)
<http://www.bagues-masriera.com/>
https://fr.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9_Lalique
http://www.eldiario.es/catalunya/opinions/taller-Masriera-ninguneo-Barcelona-monumental_6_346875327.html

Imatges:

- **El passat dels Masriera**
 - o **Fetes per mi:** 7, 9, 19, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53.
 - o **VÉLÉZ, PILAR. Joies Masriera 200 anys d'història. Editorial Àmbit, Barcelona 1999:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 21, 44, 46.
 - o Fig. 14: <https://emsjewelry.wordpress.com/2009/02/18/lalique/>
 - o Fig. 43: http://palaurobert.gencat.cat/web/.content/serveis/exposicions/salal/pp05_montserrat.pdf
 - o **GENERALITAT DE CATALUNYA, DEPARTEMENT DE CULTURIA i MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA i MUSEU D'ART MODERN. Els Masriera. Editorial Proa, Barcelona 1996:** 15, 31, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41.

- **VÉLEZ, PILAR. Lluís Masriera, 125, Gent nostra. Editorial Infiesta, Barcelona 2002: 22.**
- **El present de la firma Bagués- Masriera:**
 - **Fetes per mi: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, , 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40.**
 - **GENERALITAT DE CATALUNYA, DEPARTEMENT DE CULTURIA i MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA i MUSEU D'ART MODERN. Els Masriera. Editorial Proa, Barcelona 1996: 29.**
 - **VÉLEZ, PILAR. Lluís Masriera, 125, Gent nostra. Editorial Infiesta, Barcelona 2002: 1.**
 - **VÉLÉZ, PILAR. Joies Masriera 200 anys d'història. Editorial Àmbit, Barcelona 1999: 2, 3, 22.**

ANNEXOS

Contingut

Annex A (Glossari)	65
Annex B(Entrevista transcrita)	69
Annex C (Entrevista en vídeo)	CD
Annex D (Fotografies fetes a Barcelona)	CD

ANNEX A

Orfebreria: Es l'ofici o art de treballar metalls or, plata, metalls preciosos o les seves al·leacions. La paraula orfebreria prové del mot llatí “*auri*” que significa *or*, junt amb el mot “*faber*” que significa *fabricador*. Actualment tenen el mateix significat que *orfebre* les paraules *argenter* i *joier*. L'ofici d'orfebre es antic i lligat al gust dels humans pels guarniments i va des del neolític fins als nostres dies. Les tècniques emprades, que eren molt rudimentàries als inicis, es van anar complicant fins arribar a l'actualitat que s'utilitzen varietat de tècniques per crear autèntiques obres d'art.

Esmalt: L'esmalt és un tipus especial de vidre creat específicament per aplicar-lo sobre metall, al qual s'uneix mitjançant un procés de cocció. Tot i la seva antiguitat i complexitat, l'esmalt és una branca de l'art poc coneguda i, com a conseqüència, poc valorada. De fet, normalment és confós amb la ceràmica.

L'esmalt és una pasta vítria mòlta a la mida de polsim que s'aplica sobre un metall, humitejada amb aigua, i es deixa fondre dins un forn a una temperatura que oscil·la entre els 700 i els 900° C. Durant la cocció, l'arena fina (l'esmalt) es fon i s'adapta a la superfície i forma del metall amb el qual s'uneix íntimament. Quan es refreda, el metall queda cobert per una pasta vitrificada brillant si després es poleix.

Avui en dia, l'esmalt és un dels mitjans d'expressió artística més perfeccionats que existeix. És una matèria dura, que pot ser brillant o mat, no decolora amb l'acció de la llum, és resistent als agents pol·luents, és fàcil de netejar i té una gamma infinita de tons. Pot ser de qualitat opaca o transparent i que permet la visió de la textura del suport conferint-li una riquesa matèrica no superada.

Art Nouveau i Modernisme: El modernisme es un moviment cultural produït a Occident a la fi del segle XIX i al començament del segle XX. Si parlem del art es refereix a corrents del art Occidental, especialment arquitectònics i decoratius. En altres Països es coneix com a *Art Nouveau* (França i Bèlgica), *Modern Style* (Anglaterra), *Judenstil* (Alemanya), *Stile Liberty* (Itàlia), *Sezessionstil* (Àustria).

En aquell moment Modernisme era sinònim de modernitat i en cada país es va expressar amb característiques diferents però amb una base similar.

Es un estil derivat bàsicament del pre-rafaelisme i el simbolisme, caracteritzat pel predomini de la corba sobre la recta, la riquesa i el detallisme de la decoració, l'ús freqüent de motius vegetals, el gust per la asimetria, l'esteticisme refinat i el dinamisme de les formes.

Les característiques que, en general, permeten reconèixer el modernisme o art nouveau són:

- La inspiració en la naturalesa i l'ús profús d'elements d'origen natural, però amb preferència en els vegetals i les formes arrodonides de tipus orgànic entrellaçant-se amb el motiu central.

- L'ús de la línia corbada i la asimetria, tant en les plantes i alçats dels edificis com en la decoració. En aquesta última, és molt freqüent l'ús de l'anomenada "línia fuet"
- Hi ha també una tendència a l'estilització dels motius, i és menys freqüent la representació estrictament realista d'aquests.
- Una forta tendència a l'ús d'imatges femenines, les quals es mostren en actituds delicades i gràcils, amb un aprofitament generós de les ones en els cabells i els plecs de les vestimentes.
- Una actitud que tendeix a la sensualitat i a la complaença dels sentits, amb una picada d'ullet cap a l'erotisme en alguns casos.
- La llibertat en l'ús de motius de tipus exòtic, siguin aquests de pura fantasia o amb inspiració en diferents cultures llunyanes o antigues (Japó, antic Egipte, la cultura clàssica grecoromana).
- L'aplicació envolupant del motiu, prenent alguna de les característiques anteriorment esmentades en contraposició amb les característiques habituals de l'objecte a decorar. Això es pot observar en l'aplicació en el mobiliari, en arquitectura, en els cartells o pòsters promocionals o en objectes d'ús quotidià en què l'element destacat de tipus orgànic embolica o s'uneix amb l'objecte que decora.

El seu origen se situa a Anglaterra cap els anys 1870-1880 on aparegué l'Aesthetic Movement, que era un preludi contingut del *Art Nouveau*.

A la segona meitat del decenni del 1880 aparegueren les primeres obres modernistes com les d'A Gaudí i Lluís Domènech a Catalunya i L.H.Sullivan als Estats Units.

A la dècada de 1890 es generalitzà l'estil modernista en l'obra d'arquitectes com els Belgues V. Horta i H. Van de Velde; el francès H. Guimart, l'Escocès C.R.Mackintosh (director de l'escola de Glasgow), l'alemany A. Endell i els Austríacs O.Wagner, J. Hoffmann i J.M. Olbrich. En aquesta mateixa època també tenim de destacar els artesans francesos R. Ralique i E. Gallé (escola de Nancy) i el Nord-americà C.L.Tiffany. També hi ha il·lustradors i cartellistes com l'anglès A. Beardsley i el txec A.M.Mucha.

A França el 1895 Samuel Bring obrí la botiga l'*Art Nouveau* que contribuí a posar de moda l'estil. També la revista muniquesa *Jugend* fundada l'any 1896 contribuí a difondre d'estil de moda.

El triomf internacional del estil fou sens dubte l'exposició Universal de Paris del any 1900 on hi varen participar els Maseriera amb molt d'èxit. El seu apogeu va arribar amb l'Exposició Internacional de l'Art Decoratiu Modern del 1902 a Torí, Itàlia, on els dissenyadors van exhibir obres de tots els països europeus en què el modernisme havia florit.

El nom modernisme apareix per primer cop a Catalunya a la revista *Avenç* al any 1884 quan Ramón Casas i Santiago Rusiñol presentaren a la Sala Pares de Barcelona obres pictòriques considerades modernistes. D'aquesta època són les primeres obres arquitectòniques d'Antoni Gaudí com el Palau Güell, de Lluís Domènec i Montaner el restaurant de la Exposició Universal de 1888 (Castell dels Tres Dragons).

Casas i Rusiñol construïren un modernisme pictòric en mig de la incomprensió de bona part del públic i de la crítica.

En escultura la màxima figura modernista fou Josep Llimona.

També tenim dins del modernisme les arts decoratives sinuoses i exuberants emmarcades dins del Art Nouveau. S'ha de destacar moblistes com Gaspar Homar; dissenyadors com Josep Pey; cartellistes com Gaspar Camps i orfegres com la família Masriera. Les joies de Masriera són les més característiques entre les arts decoratives modernistes Catalanes.

El modernisme català, encara que es part d'un corrent general sorgit a Europa, va tenir unes connotacions característiques adaptades al seu entorn i a la burgesia catalana. Adquireix una personalitat pròpia i diferenciada, i es converteix en el modernisme probablement més desenvolupat. Va ser un moviment politicocultural que anhelava transformar la societat, tractava de recuperar la cultura catalana unida a una ferma voluntat de modernitzar el país. Es desenvolupà a Catalunya, i de forma especial a Barcelona, al llarg d'unes tres dècades, entre aproximadament 1885 i 1920.

Algunes obres del Modernisme català han estat catalogades per la UNESCO com a Patrimoni de la Humanitat: De Gaudí, el Parc Güell, el Palau Güell, la Casa Milà, la façana del Naixement i la cripta de la Sagrada Família, la Casa Vicens i la Casa Batlló a Barcelona, juntament amb la cripta de la Colònia Güell a Sta. Coloma de Cervelló; i el Palau de la Música Catalana i l'Hospital de Sant Pau a Barcelona, de Domènech i Montaner.

Art Déco:

L'Art Déco es una forma de disseny desenvolupada entre 1920 i 1939, tot i que la seva influència s'estén fins a 1950. Inclou les arts decoratives com ara l'arquitectura, disseny interior, i disseny gràfic i industrial, també les arts visuals com ara la indumentària, pintura, gravat.

L'Art Déco es caracteritza per elegants formes aerodinàmiques, patrons geomètrics i experiments amb materials industrials com metalls pesats, plàstics i vidres.

L'Art Déco es una barreja de diferents estils del començament del segle XX (constructivisme, cubisme, futurisme) i del mateix *art nouveau* del qual evoluciona. Els descobriments arqueològics en l'antic Egipte també van marcar l'empremta en certes línies dures i la solidesa de les formes de *l'Art Déco*. *L'Art Déco* va utilitzar les innovacions dels temps per a les seves formes: les línies aerodinàmiques producte de l'aviació moderna, il·luminació elèctrica, la ràdio i els gratacels.

L'Art Déco era un estil opulent, i la seva exageració s'atribueix a una reacció contra l'austeritat forçada producte de la Primera Guerra mundial. La gent va gaudir dels plaers de la vida i de *l'Art Déco* durant l'edat del jazz. L'estil cau en decadència amb les austeritats imposades per la Segona Guerra mundial i fins hi tot es posat d'exemple per representar falses pretensions de luxe.

L'*Art Déco* el trobem en edificis com per exemple el gratacel Chrysler de Nova York, també en decoració d'interiors, mobiliari, articles de vestir com sabates i també en la joieria.

La joieria *Art Déco* es caracteritza per dissenys geomètrics, diverses combinacions de color i motius abstractes. Al any 1922 l'obertura de la tomba de Tutankamon va inspirar en la utilització dels motius egipcis, també hi ha influències del mon Maya. Les pedres precioses més utilitzades eren els diamants, però robis, safir, esmaragdes, coralls, marfil, jade, cristall de quars s'utilitzaven per donar color. També l'or blanc i la plata varen ser molt utilitzats.

El nom de Lluís Masriera s'associa a obres modernistes i es així en les seves obres fins al 1913, però posteriorment comencem a veure línies neogregues cada cop més geometritzant que els acostarien al que s'anomenaria *Art Déco*.

Si l'exposició de París del any 1900 va simbolitzar el triomf del *Art Nouveau*. Al any 1925 París va acollir l'Exposició Internacional d'Arts Decoratives i Indústries Modernes, que representa el triomf de l' *Art Déco*, anomenat així arran del títol d'aquesta exposició.

3. ANNEX B

Transcripció de l'entrevista a Anaïs Giralt, directora de la botiga Bagués-Masriera

- N: Per començar podria explicar en que consisteix la unió de Bagués-Masriera, per quines raons es varen unir i com conviuen actualment les dues nissagues?
- A: , De fet i, com dius tu, les dues són **famílies històriques de joieria de la Ciutat de Barcelona**. Masriera va tenir el seu procés històric com artista en si i a principis de segle va ser el seu moment àlgid com **icona de la joieria modernista de la ciutat**, després el procés que va seguir Masriera com artista modernista va ser ampliar tot aquest neguit artístic i no només centrant-se amb la joieria. Va començar a fer altres coses i va ser quan es va **unir amb Joaquim Carreras**. Històricament van anar passant períodes, Joaquim Carreras anava fent la seva producció amb els mobles i els dissenys originals de Masriera i en un moment determinat la **família Bagues va comprar una part de tot aquest fons històric i a principis dels 80 va acabar comprant l'altra part**. En aquest moment d'unió realment en que a família Bagués ja tenia tot el fons històric i tots els drets sobre la producció de les peces Masriera, el que es va prendre va ser la decisió de tenir com **nexe d'unió el treball del esmalt** que has vist quan has estat al taller i aquest es el nexe d'unió de les dues nissagues i de la nostre empresa.

Dins de la empresa hi haurien les dues marques. Seguim tenint aquestes peces Masriera, que es fan amb els **motlles originals**, no se si heu vist al taller alguns dels motllos o els llibres amb els que es fan les peces però jo us ho ensenyo ara. Aquest són els motllos originals, **disposem d'uns fons històric i a partir d'aquí es restauren els motllos i s'arreglen i es fan les peces noves**. Lluís Masriera es va formar a tot Europa i era família de joiers.

Aquí pots veure la peça definitiva i el motllo de la que surt.

Masriera era el **joier de la Burgesia Catalana de principis de segle**, però vivia en un moment de revolució industrial i volia implantar les tècniques de nova creació, portar la industrialització al món de la joieria, però ell **no podia permetre's tenir una producció artística en sèrie**, per tant el que feia era utilitzar diferents tipus de **motllos on només tenim el centre** i a partir d'aquí dissenyava diferents tipus de marcs, canviava el color del esmalt o treballava amb diferents tipus de pedres, aquí per exemple tenim robins i diamants. El que aconseguia era que tot i sortir del mateix motllo **feia diferents tipus de peces amb acabats personalitzats per a cada client** i per exemple si les clientes anaven al Liceu, no hi havia el perill de que es trobessin amb una mateixa peça.

Tot aquest es el fons històric es el que utilitzem per anar treient producció de peces Masriera.

Masriera es va formar a Ginebra amb les tècniques d'esmalteria. El taller d'esmalt que has visitat **es un dels més antics d'Europa** i fa casi 100 anys que no ha parat

de produir, això ens ha permès tenir unes **tècniques molt acurades** i que els mestres esmaltadors hagin pogut anar ensenyant i que **no s'hagi perdut mai** aquesta tècnica tant artesanal que ens permet seguir fent aquestes peces.

- N: Al taller m'han explicat que en molts llocs el món l'esmalt s'ha perdut a causa del secretisme de les tècniques.
- A: Veure com es fan aquestes peces no és fàcil, són tècniques molt complicades que requereixen molts anys de pràctica i a ningú li agrada explicar el seu ingredient secret. Aquestes **tècniques d'esmalt tan exclusives** i que treballem tant bé s'han portat a un punt d'innovació i es on trobem la **marca Bagues**. Bagues vindria a ser contemporani, sempre **es busca anar més enllà en les tècniques**. Per exemple veiem que els esmalts estan posats sobre superfícies planes, però la última col·lecció de Bagues estava **esfaltada en esferes**. Es busca la innovació, un canvi, un trencat tant en el disseny com en les tècniques i així conviuen les dues marques.
- N: La producció actual de joies Masriera mantenen l'estil que ha anat passant de generació en generació. A la vegada s'innova en el disseny de noves peces?
- A: **Innovar**, el que seria innovar, **no es fa massa**. Totes les peces de Masriera tenen un número de sèrie gravat al darrere perquè totes són **úniques**, ja que el fet de que estiguin esfaltades a mà farà que mai hi hagin dues peces exactament iguals. El que sí que es fa és **seguir aquestes variacions segons el treball que havia fet Masriera**, és a dir si ell havia canviat els **marcs** i seguin les seves **tendències**. **No hem anat tant enllà com recrear el Masriera del segle XXI**, el fet que té aquesta característica tant modernista, tan Barcelona fa que ens ajudi moltíssim a seguir. Aquestes peces es venen amb un certificat d'autenticitat que explica quin és el procés que seguim per fer la peça i perquè són peces Masriera. **Inventar de nou no es fa, sempre se segueixen les tècniques que ell utilitzava i fer les modificacions de color i de marcs que ell feia** com per exemple posar una fulla on hi havia una flor, **evolucionar però mai perdent la essència Masriera** doncs deixaria de ser original. Vindria a ser el mateix al que s'està fent amb Gaudí i la continuació de **la Sagrada Família, seguir els plànols**.
- N: Que creu que la tècnica del esmalt aporta a les peces produïdes per Bagues-Masriera?
- A: Jo penso que és **el nostre segell més característic i aporta una exclusivitat**. Hi ha molt poques marques de joieria a nivell mundial que treballin amb esmalt,

m'atreviria a dir que ningú amb aquest tipus de tècnica. No se si has vist peces acabades, també es maco veure a contrallum el treball del esmalt, això no es troba fàcilment, jo penso que es **el que marca el fet diferencial en les nostres peces**. No significa que peces que no porten esmalt no les venguem igual de be, però es veritat que es l'esmalt el que marca la diferència.

- N: Sobretot en la tècnica del pliquè-à-jour, no?
- A: **Si però també fem servir altres tècniques**. La tècnica del **vestall** també es molt característica perquè no tan sols intervé l'esmaltador, també hi entra la feina del orfebre que treballa l'or perquè després es vegi aquest joc de tècniques.
- N: Aquestes peces es podrien dividir en diferent categories segons el seu valor o les tècniques utilitzades ?
- A: Si ens centrem en Masriera jo penso que no hi ha un criteri de diferenciació per preu, tot i que es obvi que les que tenen més pedreria o menys treball d'esmalt tenen un altre preu, però si ho haguéssim de dividir d'alguna manera potser jo ho dividirà per temàtiques i que serien **les temàtiques bàsiques del modernisme**. Sempre seguim aquest romanticisme del moviment però ens centràriem en la **part animal** parlant d'insectes, libèl·lules abelles, escarabats, ratpenats (que hem presentat aquest any), serp. El que seria la **part més floral o més natural** que també es molt modernista amb flors i amb fulles i també la part més característica de Masriera que seria la **part de les Ninfes**.

Vaig a buscar una nimfa acabada i la podem veure. Podríem dir que **la dona libèl·lula seria la peça més insigne del artista**. Tampoc hem d'oblidar una part molt interessant de Masriera que es que són els **introdactors del Art Decó**. També va començar a treballar l'*art déco*, es a dir transformant aquest moviments romàntics un punt més carregats amb aquestes línies geomètriques, **a partir dels anys 20**.

- N: Ell anava adaptant-se al que demanava la gent en aquella època?
 - o A: Si, hi va haver-hi un **canvi de moviment** i es va **passar del Modernisme al Art Deco**: molt més geomètric, mes ordenat. Ara treballem més amb or blanc, però ell va començar a treballar més amb el platí que es un material més dur, però també es més pesat. Per exemple aquest tipus d'arracades amb platí pesarien més i no serien tan còmodes al hora de portar-les (aquest tipus d'adaptacions si que les fem).
- N: També s'ha de tenir en compte la **funcionalitat de cada peça**

- A: Clar, no hem d'oblidar que una joia el que pretén es fer guapa o guapo a la persona que ho porta i ha de ser una cosa que també sigui còmoda, si pensem més en el dia a dia. Després hi ha peces espectaculars on no es busca que siguin especialment còmodes, sinó espectaculars.
- N: A part de la botiga Bagués Masriera que està aquí a Barcelona teniu algun **altre punt de venda?**
- A: Es la **única botiga que tenim pròpia Bagués- Masriera**. Aquestes tècniques **d'esmalt tampoc ens permeten fer una producció més amplia**. Es difícil formar a un esmaltador perquè pugui treballar en aquest tipus de peces i no tenim una producció per tenir botigues arreu del món i tampoc ho pretendríem, perquè trencaríem aquesta idea que tenia Masriera de que cada peça fos única i especial. El que si que tenim es que **en diferents punts del mon hi han botigues que venen peces nostres**. Fa més de 20 anys que esportem al **Japó**, uns 15 anys que distribuïm als **Estats Units**, hem començat a treballar a **Rússia** i ara estem obrint a **Orient Mitjà, Xina**. Si que hi ha diferents punts on es poden trobar les nostres peces, mai com ho trobem quan es va aquí que hi ha tot el ventall.

Fora es valora moltíssim la part artística, la part cultural, la part de joia en si.

- N: Quin ha estat el **criteri** per escollir els diferents punts de venda?
- A: **La necessitat que ens mostrava el públic**. Fa vint anys tots veiem els Japonesos amb les càmeres de fotos pels carrers de Barcelona. També vàrem veure que als Estats Units valoren i aprecien les nostres joies, tenen aquest sentit de la cultura de l'antic tan arrelat i valorat. Per últim les noves economies emergents Rússia, Xina i actualment els Països Àrabs. Aquesta última part ja seria més màrqueting.
- N: Dins del món de la joieria esmaltada, que suposo es força petit, hi ha alguna altra firma de joieria que sigui **competidora de la firma Bagués-Masriera?**
- A: Jo sempre me'n enorgulleixo de dir que **no tenim competència a aquest nivell**, si que hi ha grans firmes que treballen amb esmalt. Moltes vegades treballen amb esmalts freds, que no és la mateixa tècnica, no es la mateixa elaboració.

Si que per exemple a França hi havia un artista que es deia Lalique, que va estudiar a Ginebra junt amb Masriera i treballava les mateixes tècniques. Així com Masriera es conegut per les seves nimfes, ell era molt més d'insectes. La marca Lalique encara existeix, però ha degradat una mica la seva producció i ha adaptat els seus dissenys al món nou i realment ja no veus la correlació amb l'artista de

principis del segle passat.
Algú que basi la seva producció amb una història al darrera i amb un context artístic tan marcat com podria ser el Modernisme jo penso que no tenim competidors en aquest aspecte.

- N: Des del seu punt de vista que fa que Bagues-Masriera sigui únic en aquest món de la joieria.
- A: Dons una miqueta això, **que som diferents i que no només el fet que fem una cosa diferent, sinó que la fem molt bé i que no parem mai de buscar el més enllà.** Es a dir aquest temps que es dedica a trobar el color perfecte, no són colors estàndards, perquè les peces siguin úniques i diferents. El temps que es dedica a investigar i a buscar la millor manera de fer les coses, anar un pas endavant i impulsar l'esmalt en una superfície corba. **El no parar es el que fa no quedar-te enrera.**
- N: Com el mateix Masriera de la mateixa manera a inventar la tècnica del **Esmalt de Barcelona.**
- A: Exacte va seguir innovant, buscant com ho fer-ho més fàcil i va descobrir coses noves. Es el no parar que fa evolucionar les coses.
- N: Actualment al segle XXI que busques els clients quan venen a la botiga Bagues-Masriera?
- A: Avui en dia jo penso que **el client es completament diferent al que tenia Masriera** que buscava un punt d'opulència i d'ensenyar, tot i que la cultura Catalana mai ha sigut de lletres grosses i que es vegi molt, sempre ha tingut aquest punt de delicadesa. **Avui en dia la gent busca coses més discretes,** que s'ho puguin posar més, però segueixen apreciand que aquestes peces per molta pedreria que portin o per molt grans que siguin, **tenen aquest punt de delicadesa i d'elegància que mai serà excessiva.** Penso que aquest es el rerefons que ens permet seguir i seguir agradant.
- N: Actualment en aquesta botiga els **clients** que rebeu son estrangers o del país?
- A: Tenim de tot, però hem de reconèixer que **últimament tenim molt client de fora,** no perquè ho valori mes sinó també perquè la economia a fora està millor que a dintre. **Jo sempre dic que es un record de luxe de Barcelona** per qui pot permetre's alguna cosa mes que una samarreta que posi Barcelona. Qui ha valorat passejant pels carrers el que es Barcelona, i s'ho pot permetre, valora les nostres joies. Gràcies a Déu tenim clients d'arreu del món i es pot reconèixer una joia de Masriera on sigui, segueixen venint clients d'arreu venen els fill i el net d'aquells

| El passat dels joiers Masriera en el present

clients que tenia Masriera en el seu moment.

- N: Això és tot. Moltíssimes gràcies per haver col·laborat.